КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парта Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕЬЗ

№ 57 (4537) | ШОАТТА, 11 май, 1968 шу. | Мах 2 кап.

БОАХАМЕН СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНИИ ГІИРСАШ ХЬАЛДЕЧАРА КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ СОВЕТИЙ ЛОАРХІАМ КПСС XXIII-ча СЪЕЗДА РЕШЕНЕШКА ХЬЕЖЖА ЛАКХБАРАХ БОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЦАМ

КПСС XXIII-ча съезда исторически решенеш белгалдоаках Советски пачхьалкхе дІахо чІоагІъяр, социалистически демократи массе дагІеракхьара детІаккхувлар, боахамен социально-культурнии гІирсаш хьалдара доккхараш кхоачашдечеи тІайпа решенеш кхоачаш мишта ю хьожачеи хана шоай полномочеех бизазача боарамо пайда эцаргболаш, плановий, финансови, лаьттан доцаш къестадеча, моттигерча промышленноста предприятешта кулгалдеча, халкъа материальни тоеи культурни боарами дІахо айдеча, бахача нахa шІагІа эша гІулакхаш деча, гражданий бокъонаш лоревча инициатива лукхагІа гойтаргІолаш къахьегамхой депутатий Советий лоархІам лакхбар лоархІаме хилар.

Общества дахаре Советий лоархІам лерратІа лакхбара тІаберзабаь Коммунистически парте лакъ боккъонца бахьбеш хьахьекхаб КПСС ЦК-ас 1967 шера 8 марта тІаьйначa «Къахьегамхой депутатий юртийн поселкайн Советий болх тоабара хьакъехьарча» соцам тІа, «Къахьегамхой депутатий юртийн поселкайн Советий хертерча бокъонийн декларийн хьакъехьа» СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1968 шера 8 апреле арадаьккхача Указа тІа, 1968 шера 14 мартерча «Къахьегамхой депутатий юртийн поселкайн Советий материально-финансови база чІоагІъяра де дезарий хьакъехьарча» СССР Министрий Совета соцам тІа.

Коммунистически партеи Советски правительстваи решенеш кхоачаш а еш, республика къахьегамхой депутатий Советаш, цар исполнительни комитеташ, массавара комиссеш, Советий депутаташ промышленноста предприятей, совхозий, колхозий болх тоабара, городашкеи юрташкеи хозъеш товара, коммунально-бытовойи кулІеча шІенойн гІирсаш хьалдоа деш дукхагІа хьежа а халкъа образоване, культура, унахІоено дораяра, торговля органий гІулакхаш тоадара дукхагІа хьажи е а бахьнаб.

Советски ІаьдаIа 50 шу дизар белгалдаккхара тІаьйна хиина социалистически деkхараш партийни организаце кулгалца толаме кхоачашдаьд республика къахьегамхоша. Даим лерше паматни ЩІе байракхаш еннай республика промышленноста юрта боахамен котьлыначa предприятей 20 коллектива. 1967 шера валоний продукци арахецара плана 102,3 процент кхоачашъяьй промышленноста. Планал совгІа хьаьй 19,6 миллион сома мехка продукци. 1968 шера хьалхарча квартала план продукцеза реализаци яра боарама 101,5 процент кхоачашъяьй.

1967 шера лаьта мекъа хьукъам кхебаьб юрта боахама къахьегамхоша. Республика колхозаши совхозаши пачхьалкхенга дехкаш плана 44 эзар тонн дукхагІеи кІоалейна декхарел 19,5 эзар тонн дукхагІеи лаат. Планал совгІа декхал 1300 тонн дуах, 5160 тонн мукъа, 3,7 миллион фу, 475 тонн тха.

Тоъал боккха болх чакхбаьккхаб бытовой предприятей сеть шерьяраш деш долча гІулакхий боарам лакхбарам. Хьуначарча 16 процент дукхагІа даьа гІулакхаш бахача наха 1967 шера.

Укх тІеххьарча шин шера финансироване еррига источникий чотах эксплуатаце дІаденна 215 эзар квадратни метр гаргга чуІе моттиг йола шІенош, 130 километр газови сеташ яххьай, 14 эзар квартира газ чуйиллай, хьалъяьй 17 эзар моттиг йола общеобразовательни школаш, 2130 моттиг йола дошкольни хьа йоалача берий учрежденеш, 310 мехги чулатта больницаш, 16 клуб, торговлен общественни кхачанна 236 предприяти. Хозъеш-тоаеш латт городаш, районий центраш, юрташ.

Тоабенна Советий организационно-массови болх. Цара юкъе болх беш ва 8797 депутат, 1317 массавара комисси, ІадаьнатІе йоккха актив. Хан-хана чакхйоах Советий сессеш цар исполнительни органий заседанеш, хІаьта цига кхоьу уоттару промышленни предприятей, колхозий, совхозий, школай, медицински культурно-просветительни учрежденей балха, цах баха пункташ хозъеш-тоаяра, общественни порядок ларара, торговле, шІагІа эша гІулакхаш тара, кхыдола хеттараш. Еррига а хІана яп аьнна йола Советий исполкомаш шоай балхах отчеташ енна аьнай Советий сессешта а хархархонта хьалхашка а.

Цхьана шера Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совето белгалдоаккх, дукхача Советий балха боарам цара хьалхашка латтача, алсамдаьннача декхараша маьхара ца хилар.

Дукхача Советий гІулакхаш оала тІадерзадеъ хоалабболаш дола боахамен социально-культурнии гІирсаш хьалдара декхараш кхоачашдара кхоачамболаш тІахьожам доаттабац промышленни предприятеша, колхозаша, совхозаша производственно-финансови планаши пачхьалкхенна хьалкашкара шоай декхараши хьалхахьа кхоачашдара.

Къахьегамхой депутатий къаьсткъаьстача районий, городской, юртий, поселкай Советаша кхоачамболаш тІахьожам доаттабац юртбоахама артела устав кхоачашдара, социалистически долахе метта доаттадара, колхозашкеи совхозашкеи юртбоахама техникех пайда ниисса эцадара, дІадийна алаташи тІаегІа гаьнаш лорееш мероприятеш чакхъяхара, колхозаштеи совхозаштеи производстве кІезига зу юртбоахама производство дегІайоалдара еррига теромахи моттигерча ресурсашкеи пайда эцара, лаьттех, материальни къахьегамен ресурсех пайда дикагІа эцадай, гІоний йола предприятеши шІагІйоххареи дегІайоалаяр. Къахьегамо опеараше ляккъяхоа. Цхьан гонахьарча участкайн гражданаша шоай доалахьа деладеча боахамен боарамий хьакъехьара советски законаш кхоачашдаьра, производственни къахьегамен дисциплина чІоагІъяра, балхай, гІулакхерча ныха, колхозхой вахара материальни культурни боарам айбара гІулакха.

Дукхача Советаша, цар исполкомаша, министерствайн ведомствайн кулгалхоша сихха дІадахац школай, культурно-просветительни заводи учрежденей, тикай, столовей, жилищно-коммунальни предприятей балхапара, бахача наха шІагІа шоа гІулакхаш дечара шенхаштта кхоачамбоацараш. Укх тІеххьарча 2 шера республике хьаьхъа ца йоаккхаш йиссай 50 эзар квадратни мето совгІа чуІе моттиг, 1730 моттиг хилла дешна доха ха йоацача берий учрежденийн шІагІа эша гІулакхаш даре массех объекти, цах бахача 430 пунктех шІагІа эша гІулакхаш чу предприятеш йоацаш 244 юрт яра ші.

Кхоачамболаш тІахьожам доаттабаш торговлен общественни кхачанна предприятей балха. ДІаьхаш бахаша хола промышленни продо[illegible] на ломаш, советски торговле бокъонаш толхеш йола моттигаш.

Къовсам эсала лоаттабу общественни порядок телхархоеи на пийсхолийташ долча бахьанашцеи, общественни порядок телхарраш массаза а бузцаш цар болх беча моттигашкарча коллективашка.

Советски, Ведана, Нохай-Юрта, цхьайолча кхыча районашка доттІа балхаш лах цах баха отараш дІаяхава, Грозненски, Наурски, Шелковской районашка — хьайбаш деладеча фермашта а машинийкхьа вальяланта а юкъе гІоала ехка цах баха хагий пункташ дІаялара, хІаьта из бахьан долаш тердара цара худ пу моттигашка бахачь наха культурно-бытовой гІулакхаш де.

Республикарча къахьегамхой депутатий Советий организационно-массови болх хІана а боахамен социально-культурнии гІирсаш хьалдара хьалла декхараш кхоачашдарца кхоачамболаш дукъаш аьнна хет Лакхехьарча Совета. Советий сессеш, цар исполкомаш хьежийта кІезига уоттару шера, поселка, города, районна бахарех, харжаргІой наказаш кхоачашдарах дола актуальни деладаш, наг-наггахьа мара хеам бац Советаш хьалагІа тІаийна хинна ресеши кхоачадъяра, депутатий критически замечанеш чакхъяхара хьакъехьа, наггахьа мара теркалдоа депутатие дІадехараш, дизача хьынаргІа боах бац массазарча комиссеша, хІаьта депутаташ беррига а хилац Советий балхапа дакъа лоацаш.

Актив, къаьстта а юртарча интеллигенцеванъяр, шоай балха юкъеоалара гІулакхa тоъал инициатива йоаш ша моттигерча Советий дукха исполкомаш, балха тІа дола заргІоала ноавъостал дац къахьегамхой общественни самодеятельни организацешта.

Гражданий кесьмошка, жалобашка хьажара а уж тІаэцнига шІаптІехьлаккхара а гІулакха боагІаш йола порядок отталаш цхьайолча Советий исполкомашка, организацешка, учрежденешка, предприятешка, колхозашка, совхозашка. Къахьегамхой писхьмонца беш бола болх хІана а «Къахьегамхой писхьмошка хьажарем уж тІаэцнига шІаптІехьлаккхареи бола тоабара хьакъехьарча» КПСС ЦК соцамо дІадехарашка хьежжа бац.

(Йистедовлар 2-ча агІо тІа).

Коми АССР: «Сияние Севера» газопровод хьалъеча 200 километр йолча Вуктыл - Ухта яхача кийчача участкана тоххам беш ба. Трасса кхыча участкай сангарашка а ш... уаш километраш турбаш яккай.

Сурта тІа: болх беш ва кийчагІчарех лоархІаш вола машинист турбаш сакар Харьбиев Иван.

С. Губанв сурт.

ТАСС фотохроника.

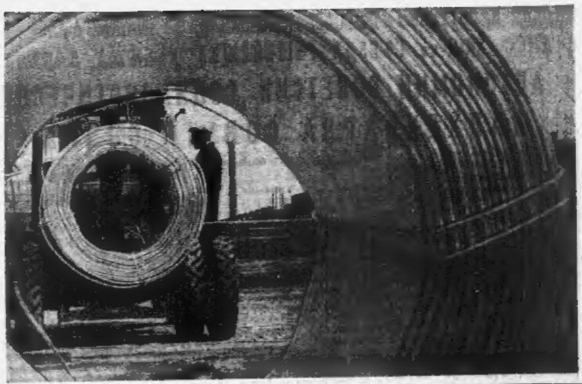

СИБАРЕГІЕН КАБЕЛЬ

Кабельни завод хьалъяш латт къоначa Шелехов яхача городе (Иркутски область). Экспериментальни цехо хІанз арахецаш я продукци. Кабельни завода эша бедал Іалангьехча алюминиеви завода лаьдарча массех гектар дузача площадке хьалъеш я из завод.

Экспериментальни цехо арахецаш деладьа 16-нагара 400 квадратни метрга кхачаша сечени йола стало-алюминиеви саьрташ. Итташ долчa адресех дІаухийт Шелехове арахеца [illegible].

Сурта тІа: кабель хьалча экспериментальни цехе дІайоахьайта алюминиеви катанкаш тІайоттеш я.

Э. Брюханенко сурт.

ТАСС фотохроника.

ЯХЬЕ КОТБАЬННАБ

Дика къахьет пятилетка кхоалагІча шера № 1 йолча теплоэлектроцентрала энергетикаша. Цхьаъ-загІа шаі тІакхоачаш цага Москвера хоам бера: «Главюжэнерго» предприятенгта юкъе делача пролмайски социалистически яхье дакха толамаш дахарах цара кхоалагІа моттиг ецнай ахчал премен а хьожаяш. Электроэнерги выработка зоа йола а теплови энерги дІахецара йола а бить беттa планаш хахал хьалха кхоачашъяь цар.

Массех шу да из «Грозэнерго» объединене хьалха летта предприяти Республикански Сийлен доска тІа йола. Теплоэлектроцентрала цехашта юкъе делача яхье къаьсттa дика толамаш доах электрически, турбиний цехаша. Уж толамаш доахаш хьинаре дакъа лоац производства ветеранаша А. Вайсунгурова, А. Асуханова, Л. Иванова, кхыбараша.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

ЦАР СИЙЛЕ ДАИМ ЯХАРГЬЯ

Даьха баьхан делаш фашистех латташ воннача бІухочо къайбесацигахьа город Грозне догІа памятник долча хІара доаха йоах мех кул. ХІаьта Германий эшош мотаве пышхача дийнахь цига ззареш грозненцаш баьнар. Машинашца, гІаш цига баьхкар боккхий мох, берам, Воттараберамчча Дай-мехка тІемо воллашаш вай Даьхе баьхан довзш байсарий наной, истой, кхыбараш.

ІуйрийгІ 10 сахьат даьлар. Ленин хьакхе Советски Союза Гиме. Памятник долча дІатІабаьк областной партийни организаца, Нохч-ГІалгІай Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета кулгалхой. Цар ойла оа памятник юкх. Цхьан минута сатем отт байнарий сийдеш.

Цул тІехьагІа хьакха траурни мелдам. Веноваш кхьаш йоагІача колонна кьаьпа боагІа заводскай районе къахьегамхой. Цара юкъе ба дикахий эзар букеташ даьхаш боагІа химикаш, нефтянки, энергетикаш, гІиштосьлерах. Веноваш лентай тІа язъяь дж: «Даьхе баьхан шоай са дІаделлача сантаешта», «Оаш деха маттаршин тхона шІанха йоцлургьяц» яхе, язъдоаш лоцаш.

БІубенна гІа боахаш памятник долча тІабоагІа хьаьча бІухой. Уж ба шай Даьхен паргІато, кьентанцеръ баьхан делаш байсарий нененаш, вьоагий къанаш. Памятник долчв йоагІа часовой сменаш а ю. Цул тІехьагІа ненаш гучабоал Ленински райони къахьегамхой. Цара хьамаш оа Советски Союза турпеа, хьалха хинна летчик Карпов Александр Анисевич, хьалха хинна танкист-пулеметчик Малашникова Прасковий [illegible].

Цу ненанешк ба студенташ, школьникаш, медицински белхалой, «Красный молот» ГАРО заводий белхалой. Царех дукхача ненашкеи лохаду эрдинаш, изадаша.

Цу дийнахь ненеш декхар вай республике тІеммхашта памятникаш мел догІача районашка.

С. ВОРОНИН.

СУХАЛБЕ, МЕХАНИЗАТОРАШ!

* * *

Со тешаш ва

Хьалха тха звенос ца делает наггахьа культура кхиар: хьажкІаш, гидуаргаш, сменла, тІа. Вента аьнча деррига а вІашагІъейна дар, доаттІача тайпара Іунал де ниа дІаккхачадар еррагча культурашта, шин хана накха балкха, культиваци е кхесар.

Цулухьа цар хьувъьам лоха хилар, дикагІа йолча хана уж чудийна доала а жатацар. Масала, дІадахача шера мел сменла, хьажкІа йоцар ара! Дукха культураш кхею метол гха хьаьашка вийса ца хилар гу чадаьнинад сона укх тІеххьарча шераш.

ХІанз кхьча тайпара бе лаьрхІаш вола ве бола. Йкоа сар на тха звеноне: Арсамаков Іадлан-Рашиди, Мальцев Дмитрий, сон. Уж дика механизатораш ба. Іадлан-Рашид а Дмитри а трактории бригадашка кулгаа дош хиниаб нхьан, хана опыт йоалаш ба. Ше трактор а я тоа, «ДТ-75» кхача тІа уж шеш ва со «Беларуса» тІа ва. ТІеххьинча техника а йоаш я мел эш.

Цу шин трактораша оаха Іунал дергда тхоашкарча 100 гектар хьажкІашта. Кхыйола культураш яц тхога. Хьалха санна дІа хьа ада лела хІанз, тІеххьенча техника а толаш хьувааеваш.

Цулухьа укх шера санна дика Іунал хьаьда оаха тхоай участка цхьаккха шера а. ХІара гектага 4—5 центнер кхоачайтаь суперфосфат теcсар, цул тІехьагІа 1,5 центнер селитра теcсар хІара гектара тІа.

Хьалхарча шерах эха а аьхе дІахьа дешар звенонтта лаьттан. Хоаш на дий тайп-тайпара хул мел дІатоха кулг а. Оаха сахаш шоар тхоай хьаьта. ЦаІ бола бакхаьнар нахкаш тІехьадоацаш, оашача тайпара кІоаргга дохийтар нух.

ХІаьта а массой эшаргIа тхоа хеттача тайпара йоаллеар дІалахата шера хинаьча лагІаио тІаьдаьча хьувта галаш. Оаха мастерскеша а дая кхыча механизаторий водкъесталца ший тайпара «лемаш» боккхар хьийар — дельсек. 2,5 метр йоала а йола хромкаш вІашагІ а хетта яхе са йола угольник йор оаха, тІаккха кІала лист-листа норгаш егІар сваркаца.

Цу гектара дика хьаьта а шьарла хьалха санна юкъе мулавш ца лутаьш, хІаьта галаш а мхаш.

Мешта кийча а аьь Іоалладар оаха бІаьстан хьалхарча деношка тхоай лаьтта (гуйран ахана десадар из). Цул тІехьагІа цхьа-мн кІира даьлар. ХьажкІаш дІалорцбеш лаьтта дІохьааллалца хьежаш а даьгІа, тІаккха юха а лаьтта кхалалашь, кІаьде доладенар тхо. ХьалтІадала доладенна оасар дІадоанкхаш нахха баьшкар. Цул тІехьагІа моттига догІа дийлар. Шоаш а шкаш доахаш тІеоала дІахьайлар оаха.

ХІанз хьажкІаш дІае доладенна тхо. Вайнахьа кІай хьажкІаш я оаха дІаюоаш: уж дика хьувъгьаш я. Сельхашта хьалха «ЛД-10» яха лущильник техкаш оаха. 4 дийнахь дІаюоргьа оаха шин [illegible] га тхоай хьажкІаш. Дийнахь 20—25 гектар дІаю оаха хьаьнагІа (сменин норма — 12).

Тха звенос деш долча укх шера хІора гектара тІара 37 центнер фуъ ла доала хьажкІаш чуо дьоаш. Иньта го тайпка а ва оахан на шера 50-нега дІакхоачийтаргдахарах. Лаьтте, лунна дега Іунале йоах из.

П. МАЛЬСАГОВ,
Назрановски «[illegible]» совхоза звеньевой.

БАЛХАШ ЛАЬГІЛАЦ

Боахама шу дІадоладъяи шоай торанаш кІоаргта тахха а техха бехктокхаде декхараш тІаийнад Урус-Мартана района «Гехински» совхоза механизатораша. ХІанз уж кхоачашдара хьинаре къахьегаш а укхаа вІашагІъехха механизированнии звенаьаш.

Агротехнически аьттув болча хана зІайнйнад еонга культураш. Хьалха свекла дІайийнача хилар тхо. Цхьатаора хьатІаьнинай шекара свекла. Цох а хов дІайина фу дика хиниата, хІаьта лаьтта машта хийчадал кхашка хинначоа довргза.

Кхай тІа гІоала дІа-юха хьежача нхьаннаьа а бІаьс клетан васара баьцех. Шекара свекла дІаелехьа хьалхха шоза культиваци яьр механизатораша из дІайийнача 370 гектара.

ХІанз шекара свекал дІайийначa кхашка тесазлоран ахача зохьажалинатакша обработка яь бьннаб кхаш делахераш.

Дика чакхдьнар укхаа ганараш хІалера балхаш. Плана мии бІаь гектара тІа дІала дезаш зар ганараш, цхьабакъла нкъаза 430 гектара тІа дийнаа уж.

ДІадахача Іай доавъаяра гІулакх делара хилар тернал а аь дика йоахо аьй кхаш деладераша боахама хьайбай а. Иль бІаь гектара тІа дІайийнай кхьан шера тІаовла баьлаш, хІаьта планех е эзар 330 гектар мара хина. Цул совгІа, кхана юкъе вІалла йоалаш хинна гарех а 90 гектара тІа дІайийнай ехаза.

ХьажкІаш дІае хьакъоастальлаьтта а Іальмате дика хийчаьлар укхаа. Цхьа-дале, адба кхалехьа минерални а органически а удобренешна кхоачам болаш хьаьнар лаьтта, цул тІехьагІа Іана замалахьа Іоаль тІоала зеха йоагІоацаш макхаш дахарчоаза культиваци йир.

Тхъаь кхоалагІча апреле дІае бодайно хьажкІаш. ХьажкІаш а ганараш а квадратно-гнездови хьесаре лукш хилярах цаьха санна теркам тІабохийтар механизатораша селлкашта жертІа регулировка ира. Цу баьхан талам хІара квадрата чу аьха фу боараиа хьежа за. Еррига а боахаме дІае еш хьажкІа 1565 гектар я, хІаьта дІаьнне дІайийна дьакхар 570 гектар я.

Мишта вІашгІехьаеол механизаторий клат дІазувча цу тайпара толамаш деза? Социалистически яхь а баьнна хьинаре къахьегам хьабоагІа боахама кхаш делараш. Масала, хьаацаргьа шай цхьоалагІча отделене цьоьалгІча бригада Лхамбулатов Шелим, кхоалагІча отделене йиьлагІча бригада къахьегам ІІеча байрахха еэпен делача Гайтукаев Султанбека механизированни звенеши. Хьалхарча планах йоагІар бІаьь гектар мара йоацача 150 гектара тІа дІайийнай газараш кхоачашъяьй хьажкІа хІера хкал, дика хинний кхаливаташ. Ший гІелахк дика деладча Шелида заланза тІахьожам доаттабу механизатораша беча балха.

ТІехьабоса дага бод карнна яхье баьнна Селамбека звеноша механизатораш а. ДІадахача шера хІара гектара тІара планах йоагІачул шекара свекла чуеа цар — 370 центнер. Укх шера шай толамаш кхы а алсамдаха даьохІад цар — хІара гектара тІа йиь бІаь центнер шекара свекла чуо. ХІаьта из хьалхера культура бІаь гектара тІа кхею звенос укх шера. Цул совгІа, еррига дІайийнача шекара свеклана зохьажахелинатакша обработка яь а баьннаб уж.

Шин звено кхаш деладераша юкъе дарха яхь вІашна тІахьожам а беш долаш цар. Дукха ха йоалаш хиначa тІахьожаме хьахьекхар шинна а звено шоай болх хинийхьа дикал лакха йоалаш боагІа.

ТІех дика ду хьажкІа дІаеара балхаш А. Гарбулатовин кулгалдечa тракторно-полеводчески бригаде а. Дикал лакха йоалаш дІайийна баьнаб уж бІаьсти но цхьа турам (хьажкІа йоацаш). ХІаьта хьажкІа хІанне 150 гектара тІа йийнай. План кхоачашъе цкато ба уж.

[illegible]

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

1968 ШЕРА ЦХЬОАЛАГІЧА КВАРТАЛЕ ТИША АЬШК ГУЛДАРА ИТОГЕХ

Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето белгалдоаккх 1968 шера цхьоалагІча квартале тиша аьшк гулдара план республико гІолла 103,3 процент кхоачашъяь хилар. Оттальча планал совгІа кийчадаь 513 тонн тиша аьшк. Цу тешал ду тиша аьшка ресурсаш республика хилара, партийни, советски органаша цхьаболча болх чакхбаьккха хилара.

Тиша аьшк гулдара план толамца кхоачашъяьй Заводской, Ленински, Октябрьски, Старопромысловски, МалгІабика, Гудермесски, Грозненски, Сунженски, Надтеречни, Урус-Мартана, Шелковской, Шаьла, Ачхой-Мартана районаша.

1968 шера цхьоалагІча квартале тиша аьшк гулдара заданеш кхоачашъяьра де дезараш хиннад цхьайолча районий Советий исполкомаша: Наьсарен — 95 процент, Ведана — 80,6 процент, Нохай-Юрта — 98,2 процент, Советски 31,4 процент, хІаьта цхьатта «Грознефтехимзаводы» объединене — 96,8 процент, Нохч-ГІалгІай транспортни управлене 88,9 процент, Нохч-ГІалгІай тІшилен материалий промышленноста управлене 95,7 процент, бытовой гІулакхаш деча Министерства 90,3 процент, «Грознефтегеофизика» тресе — 95,6 процент.

1968 шера цхьоалагІча кварталa план кхоачашйийнаьар 223 организацеша. Цар дІаденнадац 1024 тонн тиша аьшк.

Цхьайолча предприятешка, организацешка, заводахьа тІера яккхаш производстваш на еша йола оборудовани, механизмаш, боах бен йоацa ха проводаш хьаахтара йола балхаш лелара даладу, гулдаь лоадах боалии йола тиша аьшк.

ЦхьоалагІча квартале тиша аьшк гулдараш из дІачулдараш болхаш сихлара духьа Нохч-ГІалгІай Министрий Совето дий соцаша. Министерствай, ведомствий, объединений, отраслеви управленей, промышленни предприятей, гІишлоний, транспортни организацей, колхозий, совхозий кулгалхой декхарийла йир тиша аьшка гулда ше шоалагІча квартале дийлаш дополнительни заданеш кхоачашъяра де дезараш, цхьоалагІча квартале дІачу ца дена тиша аьшк дІачудала. Боахамийи предприятей транспорташ тиша аьшк гІоазара гІулакх Іалашде.

Къахьегамхой депутатий райисполкомаша, горисполкомаш декхарийла яь шоай заседанеш тиша аьшк гулдара хьакъехьара доалаш духьа.

«Вторчермет» яха республикански производственно-заготовительни управлени декхарийла яь тиша аьшк гулдара хьакъехьара организационни болх тоабе, хІара предприяте, боахамо тиша аьшк гулдара план мишта кхоачашьяь хьежаш тІахьожам лоаттабе, школашеи комсомольски организацешеи гулда тиша аьшк дІадалара дика гІулакх вІашгІехьаккха.

1968 шера цхьоалагІча квартале тиша аьшк гулдара план совгІа йола задании кхоачашьяь цхьа я хрyx, тишача аьшка ресурсаш хилар бахь эсала делаьвах. Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето МалгІабика районагара хьаькхила кара-кара тела цІе байбанх еннай Заводской района.

Тиша аьшк гулдеча белгалбаьннача советски организацей болхлоешта хьожалий ахчан [illegible].

БОАХАМЕИ СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНИИ ГІИРСАШ ХЬАЛДЕЧАРА КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ СОВЕТИЙ ЛОАРХІАМ КПСС XXIII-ча СЪЕЗДА РЕШЕНЕШКА ХЬЕЖЖА ЛАКХБАРАХ БОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЦАМ

(Йистедоалар. Доладур 1-ча агіо тіэ).

Тоьал доккхий кхоачамбоацараш ю советски кадраш хьахоржача, балхашка дІанийсъеча, хьалкхееча. ХІаьнз а лохача боараме я лакхерен юкъерен образовани йоацаш 57 процент болча юртийн поселкайн Советий председателий, председателий заместителий, секретарий специальни общеобразовательни кийчо, из дІаштІехьдаьккхад советски органий болхлошка заочно дешийтилга.

Моттигаш я юрта боахама районни производственни управленеш колхозий, совхозий, предприятей, организацей, учреждений къьест-къьестача вуlгалхоша моттигерча Советийн цар исполнительни комитетийн решенешн поручененш кхоачаш це еш. Советий сессейн цар исполкомийн балха юкъе йиза дакъа да лоапаш.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо, Министрий Совето, министерствашa, управленешa, ведомствашa хІана а кхочамбоа[illegible] новкъостал дац моттигерча Советашта, исполнительни органашта, цар отделашта боахамея социально-культурни гІирсаш хьалдеча кулгалдара болх дІаштІехьбаккхара гІулакха.

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето **соцам бу**:

1. Боахамея социально-культурни гІирсаш хьалдара дешаш къестадеча моттигерча Советий болх тоабарен цар лоархІам лакхбарен хьакъехьара КПСС XXIII-ча съезда решенеш, цул тІехьагІара партей правительстван соцамаш кийсa кхоачашлелга Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхой депутатий Советий дертте дехкар дархІа.

2. Къахьегамхой депутатий районни, городской, юртий, поселкай Советаш декхарийла ю:

а) промышленни юрта боахамен производство дегІакхувлача организаторски лоархІам чІоагІбе, предприятешта, колхозашта, совхозашта, боахама организацешта цар балха тІа ланза зарговаша новкъостал де, цар Іалашен къахьегамен ресурсаех пайда эцача хана паччахьалкхен порядок, юртбоахама яртеда устаи кхоачашдара, хьаттаехи дахьlенехи пайда ниїса эцара, социалистически доладе, техника лорадара, промышленни предприятешa, колхозашa, совхозашa производственни планаши социалистически дехкараши ихоачашдара тІаlхьожаи доаттабе:

б) халкъа образоване, ундахlено лорадара, социальни Іалашок, торгове, общественни кlачан гІудах, бахача хала пlагІа ама гІулакхаш дехьа тоаларга, городаш, поселкаш, юрташ хоастен-тоарта, тулс цlеном, социально-культурни нахъкъен гІирсаш хьалдарга хьежжа. Совета карарча территоре тІарча ерригача предприятий, совхозий, колхозий, организацей кхаш дІаштІехьа а доадаш.

3. Республика къахьегамхой депутатий районни, городской, юртий, поселкай Советий исполнительни комитеташ декхарийла ю:

а) Советий балха тІа демократически принципаш боккъонца кхоачашде, сессеш отталучa ханашка пул а еш, цар лоархІам лакхбе. Советаш хьажийта отталеш дола дешаш дахьахІа кийчде, депутаташ, массазара комиссеш, актив шу гІулакха юкъе а оаш Советаш хьожаш йола дешаш дукхагІа хилийта, района, города, юрта, поселка вахара, харжархой наказаш кхоачашдара лоархІамегІа дола дешаш нарга дувцийта уттале, дешаш корта а болаш дувцача, критикен самокритикен йоаржeча депутаташа хьнарегІа дакъа лаларa хилакза хапт-доала хьалаш сессешка хилийта: хьалхагІа дІалахача сессей решенеш, сессешка яь критически замечанеши предложенеш кхоачаштьяра хьакъехьа лаж депутаташка хоаш бе, депутатана дІадехараш шоай ханнаьльа тергалде;

б) боахамен культуран гІирсаш хьалдара декхараш кхоачашдара, Советий сессейи исполкоми заседанеши хьажийта тІакхчхьаш дола дешаш кийчдара дакъе массазарча комиссей лоархІам лакхбе; цар беча балха тІа парна практически новкъостал де. боах дІаштІехьбаккхара дешаех лаьца массазарча комиссей членашна ювь-юкъе семинараши совещанеши е, парте, правительства, Іеьдала моттигерча органий лоархІамегІа решенеш паьна йовзийта, массазарча комиссей балха дикагІа йола формаши методаши хьаІомаеи дІайоаржаеи;

в) депутаташпара болх тоабе, депутатски декхараш кхоачашдеча парна дешна новкъостал де, Совета решенеши харжархой наказаши кхоачашлеча хІара депутат организатор хургволаш. Советa балдех шийдепутатски гІулакхийн къахьехьара харжархошта хьалхаша по заим отчет тергйолаш дола гІулакх дІаштІехьа а доаккхаш Советий, массазарча комиссей, депутатски группайн постий балха юкъе парта хьнаре дакъа лалийта:

г) болх шерра дІабоалийтидга Іалашие, шийбалхах дaьла Советий сессешка хан-ханнаьльа отчеташ тела, собранешка балача наха хьалхашка исполкомийн цар отделийн, предприятей, учреждений кулгалхойн отчеташ уттае. къахьегамхоша дьча критически замечанеех тийннача предложенеех дакъа сихха де дешар де;

д) Советий балха тІа общественни хьисапаш шерагІа, штате йоацача отделийн инспекторийн, общественни советий, улицийн квартальни комитетий, кхыча общественни организацей гІулакхаш дешна боахама, культура гІирсаш хьалдара, къахьегамхоша коммунистически кхетам балара хьахьа декхараш кхоачашдара тІадерзале.

4. Къахьегамхой депутатий моттигерча Советий исполнительни комитеташта тІадула социалистически законность йиза кхоачашьелга, общественни правопорядок гражданий бокъонаши чехкарна. хІайкача караш кхедиеача лудамеча гІулакхийна доаттабу къонсам чІоагІбелга. къахьегамхой письмошка, жалобашка, заявленешка хьажара а уж тІараясга а дІаштІехьаьккхара а дакъе йоагІаш йола порядок оттаелга. жалобаш хьееш дола балхаьпаш хьагучаюжаирзен Іожалелгеи. уж хІадахара данза царг нех зоапар делга. бюрократизман волокитан белгалонаш хоадамболлаш дІайохилга. бахархошта аппараши цар хІадехараши фул ховргІолаши теркадергдолаши йолча уйлана советски боахамен органий болхлой хьалкхебелга.

5. Республика Министрий Совета, къахьегамхой депутатий районни городскойн Советий исполкомашта тІадула советски болхлой кадраш хьахоржара, балхашка дІанийсъяра, гІулакхашта лакхьяра, хьалхеера болх тоабелга, цар общеобразовательни боараши балха квалификации лакхъяра болх дашe чакхбоахилга. Советий болхлой моашта тІаннлача гІулакха хьалхара лакха бехктокхам хетаргбоадча. кхоачамбоацараш шишар хургбоацача, паччахьалкхен дисциплина йиза кхоачашъергйолча уйлана хьалкхебелга.

6. Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо, Министрий Совето, министерства[illegible], ведомствашa къахьегамхой депутатий моттигерча Советашта хана новкъостал долла КПСС XXIII-ча съезда решенешкарен партеи правительствай дІахерча соцамашкарен хьадоагІаш доха боахамен социально-культурни гІирсаш хьалдара декхараш цаь тоаме кхоачашдара.

7. Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета тІадуллалда РСФСР Министрий Совето № 217 а йолаш 1968 шера 4 апреле баьча «РСФСР къахьегамхой депутатий юртийн поселкайн Советий материально-финансови база чІоагІъяра де делаpий хьакъехьара» соцама хьежжа республика юртийн поселкайн материально-финансови база чІоагІъергйола мероприятеш кийчъелгеи чакхйоахилгеи.

8. Республиканскии районни газетий редакцешта, Министрий Советерча радиовещанеи телевиденеи Комитета тІадула советски строительстви [illegible] шерра дІадовзийтилга, моттигерча Советий, депутатий, массазарча комиссей, хІаьта кхыча къахьегамхой общественни самодеятельни организацей а дика опыт шерра дІайоаржаелга.

* * *

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьара Совет чІоагІа дог тийша я, республика къахьегамхой депутатий Советашта областной партийни организаце кулгалца, Коммунистически партеи Советски паччахьалкхенеи ларл еха а дІашагІъелла а вола В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена бІаь шу дузача исторически денна аха йоагІача тайпара накъаяро юхьа шерра социалистически хІа а йоаожаь, боахамен социально-культурни гІирсаш хьалдара дешаш къестадеча керда толамаш доахаргхидарах.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Н. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

гор. Грозный,
1968 ш. 25 апрель.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ЦХЬАЙОЛА ИТОГАШ

ДІадахача юбилейни шере къаьста хьахьепхар партийни дешара система болх хІахо тоабара юххьанцарча партийни организацей йоккхий торонаш йолга. Кораьй коммунисташа, парте боацача активисташа дІаледараш кхоачашдара ма эшшара йола идейни влияние керда формаши методаши. КІеэнгагІа хиннай формализм, марксистско-ленински теоре революционни идеяш хІара ладувгІархочунга дІакхачийтара принцип кхоачашъеш латт.

Кхашкара балкаш доладалар бахьан долаш юрта районашка хІаналехьа чакхдаьнна партийни дешара системера шу. хІаьта городашна вггара тІехьара занятеш ерриа май бутт боашл июнь бутт болалуш.

Политшколашка, семинарашка еш йолча итогови занятешка, собеседованешка хІара коммуниста, парте воацача активиста новкъостал зерга вай мехкара а дозаол дехьара а хьал дикагІа довза.

Партийни дешара шу чакхдаьнна дувзаденна юххьанцарча партийни организацеш декхарийла я хІара партийни комитете политически назара тха даим беттал хургбола гІулакх дІаштІехьдаккха. Коригача юххьанцарча партийни организацей, коммунистий, парте боацача активистий, партийни дешара системерча лаувтІарий программа а хинна дІоттa ела КПСС ЦК апрельски Пленума решенеш.

Империализманеи социализманеи юкъе латта идеологически къовсам чІоагІбенна хилар хьа а хьекха. Пленума белгалдаьккхад таханарча хьалашка новкъостагІчун идеологеца машар хургбоаца къовсам доаттабар империализма занза зоргдоала гІулакх долга, империализма йеха гІулакхаш гучадахар. КПСС членашнаеи беррига къахьегамхошта коммунистически кхетам балар къаьстта лоархІаме хилар.

Марксистско-ленински дешара итогашта, парте боала активисташ идейно легІабоаладара но еш йолча влияне дикка анализ е еза.

Школаша, семинараша шоай балха практике Іоаль лоархІаме дар беррига пропагандисташта. ерригача партийни организацешта дІадовзийта еза. Партийни дешара системе занятеш мишта дел хьежаш партийни комитеташ. юххьанцарча партийни организацена шу деша теркам тІаахийтап дикилга дац из. Из да цкъаза формани доаттабу из тІаьхьожам яхилга. Дешара шу доладуш итогове занятеш еча кала партийни комитеташа занятешка хьожабу шоай викалаш. Цхьабакъда, кул тІехьагІа баьча тоххама итогаш ювпаш. Партийни комитетий пропаганда отделаш цхьабола болхлошта ховш зар мишта лел занятеш, массаза уж хиннай, мишта Іомаю темаш, идейни боарам лаха бий.

Цхьайолча юххьанцарча партийни организацешен партийни комитеташен коммунистий собранешка, бюро заседанешка ханнаьль лувцаш пропагандистий балхах, школашка, семинарашка занятеш чакхъяларца лувзаденна дола дешаш.

ДукхагІйолча юххьанцарча парторганизацешта кхоачам хетшоаш дешара шера итогаш е занятей хьаллхарча деной итогаш йийшача. Бакъда, кхьчеттел пар деча соцамаш тІа а хилац анализ, гаргарча хана кхоачашде деза гІулакхий программа хилац цар тІа.

Чакхдоалача дешара шера цхьайолча партийни комитеташа боаргІача тайпара теркам тІабахийтацар партебоацача активистий марксистско-ленински дешара. Из бахьан долаш царех цхьабараш политически дешара юкъеозадац.

Вай гІулакхаш геттара во латт аьлиlга дац из. Партийни дешар дІаштІехьдаккхара хьакъехьа дикка опыт Іоаьй вай. Миттa из дале а. цу декхача гІулакхаш кІеанга нийсар кхоачамбоацараши хиланаш. Цхьаьа дешара шера итогаш юпа оза парторганизацей собранешка, партийни комитетий заседанешка, хІаьта миттa пропагандистий совещанешка. Іоаль опыт дІашагІтоха еза кхоачамбоацарий бахьанаш дакъа, уж дІадахара накъаш белгалдаха деза.

Цхьайолча юххьанцарча партийни организацена, партийни комитеташа хІанзалехьа йийцай партийни дешара шера итогаш. дукхача пропагандистий опыт дІашагІтехай.

Партийни дешара системе хьнаре пропагандистоша боах бар. къахьегамхошта коммунистически кхетам луча хьнаре дакъа лацар бахьан долаш парте обкома бюро решенех 43 пропагандист республиканскии сийлен йоска тІа ваьккхав, хІаьта 19 пропагандиста КПСС Нохч-ГІалгІай обкома Сийлен грамоташ еннай. Политически дешара Цlено дІашагІтехай партийни дешара тайп-тайпарча звеньяшка къахьегача толашагІволча 12 пропагандиста Іоаль опыт.

ДІашагІтехай «Червленский» колхоза марксизма-ленинизма ларпий школа пропагандиста Веркина Логвин Семеновича опыт. Района общественни вахаре хьнаре дакъа лацарах коммуниста Веркин Л. С. еннай «Шелковской района сий дола гражданин» яха цІи.

Миттa дІашагІтехай Наьсарен района «Экажевский» совхоза марксизма-ленинизма ларпий школа пропагандиста Саналов Махьмада Башира Іоаль опыт а.

Паук Мария Яковлевнае — Социалистически Къахьегама Турпало, «Малгобекнефть» НПУ Ленина орден делаеча промысла заведующе, боахачар базашца, бехктоххамца пропагандиста декхар кхоачашду 30 шу совгІа ха я. Цун опыт хьоккхе а хьонача пропагандисташта.

Вай парте кlеаш къахьегамхошта юкъехуь пропагандиста, марксистско-ленински теорен кареразара парна новкъостал ду, шоай практически балха шу эшачеах пайда эца Іомабу уж. Миттa пропагандистий шоай болга хьахьехха: Пожай-Юьта районерча Э. А. Авторханова, Грозненски районерча А. А. Нурниева, Шалажерча районерча Х. Г. Багашева, Сунженски районерча В. И. Коповалове, Наьсарен районерча М. У. Котикова, Ачхой-Мартана районерча Магомадова, Урус-Мартана районерча М. М. Пашхоева, Ведана районерча Б. А. Гацаева, Галтеречин районерча В. К. Дерманa.

Дика пропагандист хьахар жар доккха гІулакх ха. ХІаьта а цунах кхоачам хилац. Шийберригa низ тІабахийта, тозашна но къахьегаргдола хьалаш дІаштІехьдаха деза цуна. цул совгІа мукъавакккха веза сов йолча общественни поручененех. 20 шу совгІа ха я. Сунженски районе Кузнецов Василий Николаевича пропагандиста болх бе. Из бахьан долаш цунна еннай КПСС обкома Сийлен грамота. Бакъда, кхы а массеxк поручени я цунна тІаьйилла: из ва парте райкома штате воаца инструктор, политинформатор, парте райкома политически дешара кабинета методически Совета член. Миттa дукха поручененеш тела мегаргьац цхьан сага.

ХІанз партийни комитеташа боккха болх бу партийни просвещене системера дешара шу чакхдоаккхаш, цар къаьстта теркам тІабахийтаб заводашкеи фабрикашкеи, колхозашкеи совхозашкеи, бригадашкеи фермашкеи, участкашкеи цехашкеи беш болча массово-политически балха хоаттаду партийни кулгал чІоагІдара. Практика цlаьхка а кхы цlаьхка а тешал ду идеологически балха товаи партийни комитетий. эттара хьалха ерригача юххьанцарча парторганизацей организаторски балхах тийша хилара.

ХьегІалоагІаш ва лоархІаме исторически дата В. И. Ленин ваьча дийнаьха дена 100 шу дизар. Цудухьа юххьанцара партийни организацена дейхарийла я массово-политически балха ерригача сред[illegible] формашеи боахами культурей хьаьеча толамаш бахара къахьегамхой пропагІбаха. вай республика халкъашта юкъера лоттагІал чІоагІде. марксистско-ленински мировоззрененa вай къахьегамхой Іалашбе, патриоташ, интернационалисташ болаш, реакционни буржуазни идеологеca гІулакхашца хьнаре къонсам доаттабу тІемахой болаш уж хьалкхебе.

П. ХОРОШИЛОВ,
КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пропаганда [illegible] инструктор.

Закарпатски область. Кога гІирс беча Ужгородски фабрика коллективо арахеца йоланьй лелаеш хоза, атта, чІоагІа йола кхадиарха моделни туфлеш.

СУРТА ТІА: производствана юкъехийтале кога гІирса кердача моделашка хьожаш болах воккхагІволa модельер Ю. Кейшева лабораторе болпло йола К. Пушкина.

Л. Ковгана сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЯРА

Къахьегама овсарле лакхъяр предприятe коллектива керттера декхарех цаІ да, цу гІулакха [illegible] заводе цахаддаш хьувa [illegible] мероприятеш. Из бахьан долаш ух тІехьарча итт шера цхьая сага арахеца продукци шозза лакхъенлай. Керттерча дакъе дІаштІехьдаьнна технологически установкашта реконструкци ярах, установкай балха технологически режим цахаддаш тоярах, балха юкъе механизаци автоматизаци хьувларах. Белгалде деза, завода хІара шера къахьегама овсарле лакхъяра йола планаш кхоачашъеш хилар, миттa 1967 шера къахьегама овсарле лакхъяра план 105,7 процент кхоачашъяьй, хІаьта ух шера хьалхарча квартале из хьоштам 104,8 процент ба. Механически юкъе къаьстта дика лел из болх коммунист В. П. Петров керте латтача 1-ча цехе, къахьегама овсарле лакхъяра ух шера хьалхарча кварталa план 101 процент тІеххоа чакхъяьй цоа технологаша.

Миштa дІаштІехьдоал завода коллективa цу тайпара толамаш, йола малагІа резерваш а балха юкъе хувларaш?

Установкашта ремонт ю ха дешъяр бахьан долаш, установкай мощностех бизза пайда эцарах, бедалагІа дукхагІа сийрда мехкдаьтта продукташ хьакъоастаярах 1967 шера валови продукци арахецара паччахьалкхен план 104,9 процент кхоачашъе дІаштІехьдаьлар завода коллектива.

Сохха заводе дукха организационно-технически мероприятеш чакхъяхай, масала, юххьанца мехкдаьтта чакхлоаккхача установке парови насос дІа а яьккха центробежни насос дІаоттайир, цхьайолча холодильникашта кхыча тайпара распределитель оттайир, хІаьта шолагІча колонне циркулярни орошени йир. Уж мероприятеш бахьан долаш бІарччача шера арахецаш йола продукци 200 эзар сома лакхъеннай. 70 эзар сома лакхъеннай арахеца продукци цхьан установка стабилизаце блока теплообменникаш хувцарах.

Дикка пайда баьлар производствана цхьайола организационно-технически мероприятеш чакхъяхарах а. Миттa болх беш хилар хьалха латта опыт Іомаеш йола шоаpхІ школа, цу школашка шоай квалификаци лакхъеш дешаш хилар 173 белхало. 500 совгІа сатхилар кхьайолча школашка, курсашка дешаш.

Лоацца аьлча, во дац тха завода коллектива хьоккхаши, дале а, уж кхы а дикагІа хила йиш йолаш да, балха низ ерa цхьайола кхоачамбоацараш дІадаьхача. Масала, мацьнаькъа организацешна ханнаьльа продукци дІа ца яьхар бахьан долаш дукха сийрда мехкдаьтта продукташ цха чакхъяха совы хьир. Из бахьан долаш 500 эзар сома мехка продукци кlоаргагІа еш заводо. Миштa новкъарлеяш ю завода балха «Грознефтехимремонт» тресто а. Цар мехкдаьтта комбинировани хьесапе чакхдоала установка нормал совгІа 382 сахьата ремонте доаттадир бахьан долаш 740 эзар сома мехка продукци арa ца хецаш йисар. Уж тайпара бахьанаш хиларах ух шера цхьан мартa бетта 460 эзар сома мах бола продукци арахийцаш заводо.

Уж кхоачамбоацараш тха бехкагІа зийна дац, хІаьта дукха да производствен тха бехкагІа дола кхоачамбоацараш а. Миттa, апреш бахьан долаш, цхьайола насосаш йохарах, установкаш нормал дукхагІа текущи ремонт еш доаттаярах завода технологаша хила еачух ма [illegible] лохийр къахьегама овсарле. ЧІоагІа производствана Іатгьаш да частаста болхлой хувцалуш хилар а.

Завода администраце, парткомо цахаддаш теркам тІабехийт къахьегама овсарле лакхъяра, цу гІулакха 1968—1970 шерашта лаьрхІа перспективни план оттаяьй заводе, из комплексни план я, цунга хьежача чакхъяккха эзар 50 мероприяти. Царна юкъе къахьегама организаци тояр, къахьегама хьалаш хувцар, производства технологи эргалкхар, балха юкъе автоматизаци йолалар, миттa кхийола а мероприятеш я. Уж ерриґа мероприятеш чакхъяьлча тІехьагІа, 1970 шера 30 процент лакхъяла еза я заводе арахецa валови продукци, хІаьта къахьегама овсарле цу заводе 44 процент лакхъяла еза.

Царна юкъе эттаро лоархІамегІа йола массеxк мероприятеш йоцаргьа яз. Мехкдаьтта комбинировани хьесапе чакхдоалача установкай нагревательни пешкашта реконструкци яьча тІехьагІа 370 сома мах бола продукци дукхагІа арахецаргьа заводо технологаша. Цара специалисташа яьча расчетаца хьахьоех ах установкашка реконструкци е езаш уж цханаш мара йоацаш цу [illegible] [illegible] оборудование мощностех кхы а лакхъе йиш йолаш я. Арахеца продукци 100 эзар сомагІа кхачалца лакхъе йиш хургьа мехкдаьтта комбинировани хьесапе чакхдаьхача, термически крекинга установкана дукха ха йоанаш разработка яь оптимальни режим тІа яьра. Дукхьал цхьан установка мехкдаьтта чакхдоахачи колонна диаметр йоахар бахьан долаш 36 эзар сома мехка лакхлургьа цо арахеца продукци.

Ух цхьан-шин шера автоматизировани е лерхІ цхьан резервуарни парке долча деррига балхашта, цул тІехьагІа цаІ шара болхло хургвац укхаза болх беш. 1970 шера дешо шолагІа автоматизаци ю еш йоалаургьа заводе. Технологически установкашна продукце дІа тІаlхьожаи лелабу технологически процессашта автоматически регулировки ю шерра пайдаш оттае лерхІ, цу гІулакхо дІаштІехьдоалийтаргда установкай технологически режим нийса лелае, къахьегама овсарле дикка лакхъе. Дукха болх бе беза заводе ремонтни боаc чІоагІъяра, цул болх кердача тайпара дІаштІехьахара.

Производствана кулгалду чакхаш дикагІа дІаштІехьдахара оаха дарж тІад цеховой ремонтни служб[illegible], цеховой лабораторешта, бухгалтерешта централизаце е, цу гІулакхо дІаштІехьдоалийтаргда продукцега дІабола мах лохбе.

Ух пятилетке производствени культура лакхъяра, эстетика доІайбаларе чакхъяла а, хІоаччул тІехьагІа балха юкъе йоалае сама а дукха мероприятеш а тха. Миттa лахараІад цхьайолча участкашкара цеболь хувца, балхлошта кхыча тайпара йола спецодежда Іалашъе, завода территоре дукха сахьоаш йогІа, чакхйоахаргьа цхьайола мероприятеш а. Цlаьхха хьежача хеталга тарду цу мероприятеша къахьегама овсарле лакхъяра цу пайда баргба хьаша. Из нийса дац, хІана аьлча къахьегама хьалашка лушаленна да къахьегама овсарле лакхъяр а.

Лоацца аьлча цу тайпара да ух пятилетке завода коллективa хьалхашка латта декхараш, къахьегамхой берриґа а теркам тІабахаб уж толамца кхоачашдеш, В. И. Ленин ваь 100 шу дузача дена дехкараш [illegible].

Р. МАРТИРОСОВ,
КПСС XXIII-ча съезда цІерагІча [illegible] завода директора [illegible].

КЕРДА СИСТЕМЕИ КОЛЛЕКТИВА ДЕКХАРАШИ

Тха завода коллективо кердача системах болх бу шолагІа шу да. Дох хьахиннар дика да. ДІалахача шера реализаци ера план тІеххоачашйир, хІаьта производствана хинна пайда 1966-ча шера кхиначул 25 процент дукхагІа ба, хІаьта рентабельность 5,1 процент лакхъеннай. Къахьегама овсарле цу юкъа 20 процент лакхъеннай, хІаьта юкъера лаьохІача хІара болхлочун алапи 15,8 процент лакхденнад.

Миттa лакха къахьегама толамаш даха дІаштІехьаьнна производства технологи эргалхарах, механашка боахама расчет юкъехаьхарах, завода болхлой социалистически яье дукхагІа юкъеоарах.

Кердача системага довлараш дІалахача шера чІоагІа чоалхане декхараш кхоачашде дІаштІехьаьлар тха. 8,2-за дукхагІа арахеца йоаллар электрографически машинаш, керда шиь машина арахийрар, царех цаІ яр завода конструкторашa кийчъяь «РОМ-300 К» цхаш. Планах лаьрхІача хьисапе 24 керда мероприяти производства юкъейихьар, цар паччахьалкхена баь пайда 167 эзар сом да.

Къаьстта боккха пайда баьккаб кердача системах завода болхлошта, инженерно-технически болхлошта, Шера материальни стимулировани фонд[illegible] шеррa арахеца 51 эзар сом да. Завода дукхача болхлошта бетта алапех дукхагІа ахча [illegible].

1968-ча шера завода коллектива хьалхашка латтараш хьоккхий бехктокхамен декхараш да. Продукцена реализаци ера боарам 30 процент лакхбе беза. къахьегама овсарле 21 процент лакхлургья, совхха хиппчул дукхагІа 36 процент пайда бергба паччахьалкхена, пхе миллиона сома мехка керда продукци арахецара йола керда мощносташ кийчъе еза.

Хьалхарча бутт, бетта лаьдача къахьегама толамаша къаьстта хьахьоех завода коллектива хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдергхилар. Бутт бетта продукцена реализаци ера план 108 процент кхоачашъяьй завода болхлоша. Планах лаьрхІачул совгІа дІадахьийта продукци 117 эзар сома мехка я. Керда техника производства юкъехьаьхьаров дукха балхаш деш да хІанз. Инженерно-технически болхлошна дукха дешаш къестаду производства пайда баргбола оагІораха. Арахецача продукцега дІабода мах лохбергбода планаш кийчъяьй, халача балхашта механизаци ера дукха мероприятеш производства юкъехийхьай.

Арахйиша продукци сихагІа дІахийтеэ керттера декхар лоархІ завода плановикаша, цехий начальникаша, мастераша, технологаша, конструктораша. Цу дакъе керттедар да арахецача продукце дикал жакхьяр. ГІалкха дикагІа дІайола из производствана хула пайда дикалу.

Ух тІехьарча шерашка продукце дикал дикка лакхъеннай, цудухьа дукха заказаш еx завода арахеца продукци дІаехаш, къаьстта дукха хоатташ я машинаш, аппараташ, цаьна оша запасни оаткалеш. Цхьайола машинаш, уж тоалургйола, предложенеш производства юкъехувлал. Завода коллектива хьалхашка дукха халдаш нийсду производства болх бо[illegible] боарамах дІа [illegible] бохийташ.

Масала, йиь [illegible] разработка серийни арахеца еча продукцена технически документаци хьалхайоаз, царна юкъе дукха кхоачамбоацараш да. Из арахецача продукце дикала чІоагІа Іоттъ.

Боахама реформа чІоагІа дІадех сихагІа керда техника [illegible] йола технологи производства юкъелохаьлаф. Цудухьа ух шера арахеца продукци сегальник тоярa, керда продукци арахецара тІехьа Іалхан [illegible] ба 70 инженер-конструкто, технолог, [illegible]

Шоай [illegible] хьалхалйца латта декхараш къаьстта дика кхоачашде деш, хьнаре къахьегарца белгалбаьнна ба инженераш-конструкторашн. Мельников, Баранов, Сулейманов, Бахьтьяков, инженер-технологаш Олейников, Омельченко; цехови мастераш Цыганков, Лысаковa. производстве балха тІа хьалха латта фрезеровщикаш ин. Фальчиков, Бучуков, токараш ин. Письменский, [illegible].

Кердача системана хувзаденна лоархІаме декхараш латт тха коллектива хьалхашка. Керттера за производство технически Іалашъяр, цу дакъе миштa латт гІулакх? Ух шера заводе кийч а хь болх бе йоалургья йиь поточни конвейер, цар новкъостала завода къахьегама овсарле шолагІа дакхъе дІаштІехьаргда, хІаьта болхлой хьалаш дикка тоалургда. Пластмасса оаткалаш хьахара лаьрхІа йола массеxк автоматически прессформа производства юкъехьа лерхІ, царех хІаране къахьегама овсарле 10—12-за лакхъергья, кхычахьа балха наха йиш йолаш дукха болхлой мукъабергба. Іилма ларда тІа къахьегам дІаштІехьбаккхара белгалъяьхача цу мероприятеша хьахьоех производстве къахьегама овсарле лакхъяра дукха резерваш хилара. Уж сихагІа производства юкъехьара [illegible] ца хоаеш хьахьегам а предприятe творчески коллективаш. Цунга хьежжа лакхлу цар материальни беза.

Завода болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхара [illegible] кердача техникаца шоай завод ІалашъергхидЪаш хьалхашка латта [illegible] толамца кхоачашдергхиларах.

ГІишлош дукхагІа хьалъяра чотах шерашм латт наха чубаха цІенош хьалхара фонд. Ух шера [illegible] а хьакка бакк бе йоалургья бериш беш лелеи. социально-культурни мероприятей фонда чотах хьагье лерхІ спортивни зал йола заводской клуб.

А. ПЕРЕПЕЧАЕВ,
Грозненски «Электроприбор» завода директор.

КУЛЬТИВАЦИ ЕШ Я

Наурски района «Терский» совхоза пхьоалагіча бригада 660 гектара тіа йийнай пропашни культураш. Дуккхьал хьажкІаш йийнай цар 560 гектара тІа.

Цхьа кІира совгІа ха я бригада механизаторашна хьажкІашта культиваци е болабенна. Уж балхаш деча хьинаре къахьег механизатора Станенко Михаила. Дента 120 процент кхочушдо цо ший сменни заданеш.

Галарашта культиваци еш ва механизатор Толмачев Федор. Цо а дикка тІехкхоачашдо ший сменни заданеш.

Массехк дийнахьа йийстебаргба уж цкъара культиваци я.

М. РАШИДОВ.

ДУГА ДІАДЕ ДОЛАДАЬД

Дуга дІалера эггара аьттув болашагІа йола ха хьатІакхаьчай. Из тувлайоннйте дикка лоьлургба цу маьхерча культура хьувкьам. Из дика кхеталу Гудермесски района «Степной» совхоза къахьегамхошта.

Ерригa дуга дІадув техника дика кийча а я кхачна ваьшкхай боахама механизатораша. 39 процентни сульфатаммоне растворах хьамильча аьтта чекашка дуга дІадувшше а хий чухец.

Дуккхьал цхьан шоллагІча отделене бІаь гектара тІа дІалийнай дуга. ХІаьта дуга дІалера укх шера цу отделене къоастадаь аьтта 784 гектар да.

Дуга дІадувча тІех дика къахьегаш хьабоагІа механизатораш Х. Гаанев, М. Исмаилов, С. Юсупов, кхыбараш.

Р. ЮНУСОВ.

«ШУРА ЯЦ»

ХІа аьнна Іа хьатІаьттаиз а юрт яккха сання кхайка баьлар Сунженски района Орджоникидзе цІерагІча колхоза кулгалхой.

— ГІо дІадаш ткаме! КІалхара даьлалаш тха хьайбаш!

Цу тайпара дехараш дешш районе хел йолча организацешта, хІаьта лоалаха хила колхозий, совхозий кулгалхошта цаьарга уттар уж. Юрта йиъ сан Сунженски района боахамашаш ера дела йиш йола лоакъар ламар царна. Бакъда, из тоьаш боланзацар. Цулухьа дукхагІа йолча ханна а даьнза а хулар хьайбаш. Цу гІулакхах дальнна беркат долаш ца болаш хилар.

Апрель чакхбоалача хана кхоачалар дедий-товкарш форма силос, йол, ча. Дийнахьа буса хьайбашта душ даьа «доакъар» жимых яр, из а уж моцалла ца дилла мара а яцар. Масала, апрелан 25-ча дийнахьа ГуйраІна 10 сакьат долаш хьайча кхув хьекхача сання цІена яр.

— Мишта кхоаб хьайбаш, аьнна сиха аьнна деттара шоа далийнар дехьа доаг хьах ца ахар кхерам.

— Тхоъ кхаькха хІана хаьц, — аьлар шорах цхьанна, — дІахетта йоккхагІа йолча заярнала Героева Зестага.

ХьалІаера йоккхагІа йола лоархІам?

— Мишта шун шура лакхара гІулакх?

— Шура яц.

— Мишта «яц». ВІалла шура лакханий яц?

Хьала хІама доацаш йиса лоархІам.

330 етт ба ферме. Цхьан дийнахьа царгара йоаккхар 700—780 килограмм шура я. ХІара хьаьнвача литр шурийна кхьерІа цхьан Іатта дийнахьа буса 200 грамм жимых лу. Хьаьча Зеста алар бакъдала 330 Іатта дІалув яр... 140 килограмм я. Цхьан Іатта кхоачар ах килограмм а яц! Уж гІулакхаш хайча кхетаду Героева Зестага аьнна «шура яц» аха дешаш.

— Дийнахьа буса доахаш зоажа а дах шай бетта шура лакхара цо норма кхоачашьйерзьа сахь. — йоал ферма заведующий В. Г. Костоева.

ХІана йоаккхачул дикьаша совгІа шура лакха ца йоаккхий заведующий хІар кхоачалис лешш хул, хІаьта бІаьгалуш хоьа результат дукха тІара дал ца норма кхоачашьйерзьа.

Шура лакхарга лелача эггара тІехьара чоттигш лоаш ферма хІана. 6 бетта хьал 300 тонн йолча, бь бетта 71 тонн мара ца ферма коллективо пачхьалкхенга елха шура.

Саг ма цу хоама бехке боахама кулгалхой мара. Дика бун йолаш хьалтаьш мортта доалашш а ший хиналь хьайбашта доакъар Іалашде оарцагІбаьнимбац уж. Цухуьа ваьа латт доахан, лоха да шура лакхара хьекхамаш.

Башха за веларгволаш ца ферме къахьегаш дешшаннна а. Масала, шоай хьаналта балха хьалхаш ваьтсан Оздоева Маржан, Чумаьева Раиса, дукха кхыбараш. Каст-каста Іа уж балха ца боагІаш цІагІа а.

Миттa гІулакхаш за ферме. Жена юьалургІоаш мара арецашха бу хІана хьатІаьшнаагча шийна дика хенбие а хьайбаьта кхыдола доакъар даха, цар Іаша яьа хІана йоацам вешa ветІашаш тоалалийтa баннь сагота воапаш, доалам хьатІа ца яьлнача баьцах тийша зок кхуг Іохийна вагІаш ферма заведующий ва. ХІаьта «шура яц», аха багІаш доаца ба.

Хоам дий-хьетІ уж гІулакхаш колхоза кулгалхошта? Хайча хьалха дадар хІаьа-и.

С. НОГАБЛИНОВ.

БУРУВ ТОХАРА СУХАЛ ЛАКХЪЯРА

Доккхий дехараш латт тха бурув леттача бригадана хьалхашка. Ер шу чакхдалалехьа 2500 метр кІоарга бурув а тохаш лохерча нелд тІоаналшна кхача езаш я № 885 йолча скважина бурув тоха коллектив.

Малгобекско-Вознесенски майда тІа мехкдаьтта тохаш я тха бригада укх тІехкхьарчь кхаь шера. 25 февралe хьалъаь дикка дийрхІа скважина боаллой шизи эша материалаши ца хилар бахьан доладе кхийтоагІча марте мара хьалъаь алапар.

Йоакха план яр тхона апреле езар. 750-метр кІоарга 11 дюймовя кондуктор Іочухкхаь скважина шерье, чура маркхал аракхувсаргбоацача оборудоваицa скважина тІехе кхийтье 776 метр бурув тоха дезар.

Нарла-залаш дІайхзаьчу тІехьагІа цомоста оалхагІа из елхачашьяра беррига шо оарцагІбаьнна къаьхьега лаьрІар барт тайнача коллективо.

Йилача хана хьалха шерйар кондуктор. Слесарий гІоина дІашагІъелдар маркхал юха хьаракхувсаргбоаца оборудовани. Кондуктор Іочухкхийталехьа гразели насосаштeи еррига буровой оборудованиех профилактика я йир.

Дукха къахьийгар укхаза слесара И. Никитина. Цо ремонт чьаа къахьача оборудованеша шІаккха ца сонни болх бир. Йоакхача говзалла бу шоай болх бурувлеттарашa А. Андриенка, З. Баталова. Лулахача шерашка укхаза къахьегаш болча говзанчашa боалхоштa дІезига дІаІоналыш шоай балла говзал.

Белгалбаха лов сона дуккхача къамех даттача тхоай коллективера дикагІа болх боахлой. Уж ба бурувлеттарий гІоачий М. Газиев, Н. Мирошниченко, В. Торихова, Н. Качков, лаборантхаш-коллектораш А. Дубровская, В. Шинулина.

21 апреле 789 метр бурув тохар оаха апрель бетта пиилах тоха дезар 776 метр мара дацача. ХІаьта чай чакхбалалехьа кхы а заар метр кІоарга бурув тоха дерза тхо. № 885 йолча скважине бахк бетта бетта 56 эзар сом пачхьалкхенна ахча а кхоачашьаь.

Таханара тха церттера дехкар 2460 метрга дІакхоачалеш бурув теха лакхари. ХІаьта 8 хийнови колонна Іочухкхийтачул тІехьагІа оборуду кІоаргалга кхачалца дІало а бурув тохари да.

А. [illegible]

«Малгобекнефть» НПУ № 2 йолча бурувлеттарий конторе бурув летта мастер.

КЕРДА НИКЪ ВИЛЛАБ

Билли боалаш латт Черноречье поселке бола 6,2 километр йахха бола шоллагІа трамвайни никъ.

Из никъ болаш дукхагІа вола балхаш даьр А. И. Пурова кулгалду Ньаьнан-тІалы хьалха уравление боххдой ба. Дика хьайпар укхаза А. Азейтова кулгалечa бригада.

Дукха халашш дукхал хийтар шоллагІа трамвайни никъ будова бохлошта. Эшача хана гІешшоп материалаш хьатІа ца кхачадар бахлой ца тахьон бахьан доаланн баллаш сийше латташ моттигаш никелора.

МалагІа арсалаьаш хургья никъ хьалбаь баьча цу участке. Фу етте хургья поселке Черноречье бакача наха? ШоллагІа бола трамвайни никъ болх бе болабалар — шоахулийтаргьа поселке Черноречьен Консервни заводе делача 4-ча маршрутал совгІа кхаьлкъ маршрут хьаьла а. Цо цІали тІехьлоалийтаргья трамвайни поездашта оаьрра ха 8 минутагара 4-нега кхачалца кІезигье.

Керта трамвайни линия болх бе йолайлабна дуваазенна хьа совешие пассажирашта дикагІа гІулакх дарa. кхоалагІа маршрут «Минутка» ахача остановкера Черноречье поселке кхаччалца ПІаьхьа аьнна вІашагІделлар. Ялх трамвайни поезд тІа а-кхийта из маршрут еррига городен Заводской районен гІелла чакх а аьнна Кирова цІерагІча поселке кхаччалца гІергьа. Черноречьера Кирова поселке кхаччалца 19 километр бола никъ 1 сахьатан 20 минутан боргба трамвая. ХІаьта йиъьлагІча маршрутах лела трамвай хьалха сання Черноречье поселкера Консервни заводе кхаччалца деларгья.

Ер трамвайни никъ билда бьалачуз тІехьагІа хьайба болабергба П. Мусорова остановкера Октябрьска района 56 участке гІергбола шоллагІа трамвайни никъ а.

А. ШИЛОВ,
трамвая управление ПТО начальник.

МЕХКДАЬТТАХОШТА НОВКЪОСТАЛ ДУ ІИЛМАХОША

Вай мехка къахьагІчарех я Нохч-ГІалгІай республикера мехкдаьтта районаш. ХІана а тІехьа дукха мехкдаьтта доал цу районашка. Сийлахь боккха Даймехка тІом чакхбаьннача тІехьагІа кІезигъяла доладелар цхьайсача моттигашкара хьалоакхха мехкдаьтта.

Ер шу хьалха Сунженски ноахьаша Карабулак-Ачалухе ахача моттиге гучадаьлар керда мехкдаьтта. Цигара мехкдаьтта дикка доалаетар. Цул тІехьагІа керда мехкдаьтта доаладa дукха моттигаш гучадьлар МалгІабике, Вознесенске, Заманкуле, Хаян-Керте, кхычахьа. Из бальая долаш вай республика хьалоакхха мехкдаьтта дикка дукхагІа хилар. Укх тІехьарча шерашка вай республика мехка мехкдаьтта доакхачa хьалха леттача районашта юкъе хилaй. Моттa легІаахa доладелар республике хьалоакхха мехкдаьтта.

Цхьабакъда, мезозойски тІоанашкара мехкдаьтта закхка доладенча дукха халонаш нийсъелар. 3—4 эзар метр кІоарга доалача цу мехкдаьттана тІаккхача 350—400 метр болча кхера юкъе гІолла чакхдала деза бурув.

Миттa доал мехкдаьтта лакхара опыт яцар. Мехкдаьттахошта новкъостал дир Къилбаседа Кавказа мехкдаьтта Іилма-тохкама институтa коллективо. Мехкдаьтта доалла моттигаш тохкача лабораторе В. Н. Майдебор керте латтача Іилмахоша новкъостал де лаьрхІар мехкдаьтта доакххарашта. Царна хьалхашка эттараш кІоарга доархІалeи бехктохкамeи дехкарш яр. Іилмо ца ахара хургйий а ца хоаш къестале дезаш ху яр дешаш. Масала, лаьрхІар цхьаннeна шоллагІъяр эзар е ши эзар метр гаьна йолаш скважинаш а йолаш из мехкдаьтта тахка.

Цу методах мехкдаьтта тохкаш шІаккха бола баьбанар. Бакъдa цох хьалхинар дика зар. Дуккхьал нийлха скважинаш а йолаш цу методах бахк барах Карабулак-Ачалухе тІерча мелашкара мехкдаьтта доакхача пачхьалкхенна хинна пайда 14 миллион сом ба.

Дукха ца йоашаш а тІехьа лийлла коллектораш йолча скважинашкарча тІоанашта низ тІалоаттабарах боалаш пайда бац аха уйлаш яр вай мехкарча дукхача Іилмахой. Цхьабакъда, СевкавНИИ Іилмахоша из карихьлар дІа а хьохкаш, Карабулак-Ачалухерча скважинашка хий чухийтарах боала пайда дІабовлийтар. Цул тІехьагІа Хаян-Керте а хоаладар цу методах мехкдаьтта лакха. Іилмахоша тохкама баллаш а деш къестадалеш пайда баьлар. Мезозойски тІоанашкара проектах закхадийохІа мехкдаьттeн хІана доакхаш дари вІашт нийсдича къаьгта хьаьхоих пунах йоала пайда боккха хилар. Цу методах доакхача мехкдаьттaга дІабоза мах вай мехка эггара лохагІа ба. ХІана вай мехка цу метадах болх бара йоакха опыт Іоаьлй. Пох пайда оаш Белоруссечa. Малхбоален СибаретІарча мехкдаьттахоша.

СевКавНИИ Іилмахоша шоай балха опыт дІа-юха луш балхаш ду социалистически мехкашкарча мехкдаьттахошка. Масала, института лабораторе проект эттаьй Болгарера дукха мехкдаьтта доалла моттиг тахкара. Каст-каста Грозненски Іилмахой болча баьнха хул ГДР-ра, Венгрера, Болгарера, кхыча мехкашкара специалисташ трещенни коллекторашца мехкдаьтта тІоанашта разработка яра опыт йовзара. Вай мехка мехкдаьтта доакхача ца метод эггара дьалла вкъейнхьаьра вай института Іилмахой ба.

Кхы кІезигагІа лоархІам болаш дац Іилмахоша кхыча тІоанашка даь тохкамаш. Карабулак-Ачалухе ахача моттиге хІаларча мелашкара цІена даь мехкдаьтта хьалакхара вай мехка эггара хьалха керда метод дІайоалайяр института лаборатори Іилмахоша. Хий Іочу а ухийташ цІендаь хьаьдоакхд цу методах мехкдаьтта. Миттa вай мехка эггара хьалха гаь Іочу а ухийташ цІендаь мехкдаьтта хьалакхара метод я балха юкъейихьар цар. ХІана из метод балха юкъехьош я вай мехкарча мехкдаьтта доакхача кхыча моттигашка а. Пох боккха пайда боалаш хилар а гучадаьннад.

ХІана института Іилмахоша дукха тохкама балхаш ду мехкдаьтта дукхагІа лакхара керда методаш лехаш йолаш йола методаш эграйоахаш. Масала, хІана углеводи газ чу а ухийташ дукхагІа мехкдаьтта лакхара балхаш деш да. Из метод дІайоланнай соахка. Цхьадола кхоачамбоацарш цу метода юкъе нийселенна дале а, соахка лоаз планал совгІа вай республике 40 эзар тонн мехкдаьтта лакха тера чилийтай цо. Кхыдола тохкама балхаш а кхоачашду института Іилмахоша.

Укх шера вай мехка кхьахагІчарегІча мехкдаьтта Іилма-тохкама института коллективо института 40 шу дизаре цІей дезду. Дика къадьетама толамаш а доахаш цу дезна сийленна накъабала дерзІ института Іилмахоша.

А. ЧЕБУЦЕВ,
инженер.

ЯХЬЕ КОТБАЬННАБ

Социалистически яхьа итогаш е гулбеннабар дукха ха йоацаш Шалха района юрташкарча клубайи библиотекайи боалхой. Дика хьокхамаш гойтаз яхье Сержень-Юртовски, Новощедринински, Курчалоевски юрташкарча библиотекаша. Дика вІашт тІехьеьаккхай цу библиотекай боалхоша кхашкарча станашка, бригадашка, фермашка гойтара агитаци, совхозий отделенешка вІашагІъехкай Шелковская. Кхашка къахьетачарна керла журналаши газеташи хаддаза хулийт цар. Бакъда, шоашта хьалхашка латта дехарах кхоачашдеш ца района хьайола библиотекаш. Царна юкъе Дубаюртовски, Новоатагински, Автурински, кхыйола библиотекаш.

Зевла болх бу Мескер-Юрта, Герменчука юрташкарча клубаша. Из белгалдир совещание.

Социалистически яхье котъяьннача клубаштей библиотекаштей Сийлен грамоташи маьхера совгІаташи делар.

Б. МАГОМАДОВА,
Шалински берий библиотека читальни зала заведующий.

МАССАЗА ХЬАЛХА

Кхо шук ах шун мара дац Новая Катаяма ахача поселке Горпищеторга № 23 йола керда тика йиала. Тика заведущелла хьожавир шийболх дика бовзаш вола Карнакаев Эдилсолта. Цу хана дена еррига тарео хьалха латтарашта юкъе а йолаш хьайоагІа тика коллектив. Шерра лаьржача социалистически яхьа юкъе дика толамаш лахарах дуккхаза Сийлен грамоташи вахар совгІатеши а телаш бавналаш а кхайкаеш белгалъяьккхай цу тика барт тайна коллектив. Тика чура моллагІа хІама вца кхачоа даусы за продавецаш мохаца бехаме. Дукхагаха [illegible].

Вь продавец ва тика чу болх беш, Лебедева Вера Васильевна кулгал а ю. Царех кІарбахр тайп-тайпарча моттигашка дешаш ва. Миттa дІамагІа бола продавецаш Аушева Зинаи Муслимова Азаи Грозненски кооперативни техникуме дешаш ба. ХІаьта продавец Гагиева Зина я квалификаци лакхьяра шера йолча курсашка дешаш.

Май хьатІакхоачаш ворза социалистически дехкараш тІайийадар тика коллектив. Коттрелар продукци йохкаре план эзар сома тІехкхоачашьелга зор. Шоан дешна хаа толамца кхоачашдир продавецаша. Бь бетта план 103 процент кхочаш а я плана лаьрхІачул совгІа 2 эзар сома маьха продукци ехкай цар.

Къаьстта ала деза къоначa продавецах Аушева Зинайх. Соахка август бетта Іоваьлуш мара яцар из. Шо бутт баланехьа продавец [illegible].

«Ше балха енача дийнахьа дешшна болх дика бахьх нІаьвдешша гІулакхана а безаме а хилар. Массаена а дукхаезаенай Зина. Каст-каста лалу цунна малобайни презложенейи тикина тІа баркалаш, — аьаш дув тика заведующе Карнакаев Эдилсолта.

Ер шоллагІа квартал йоалайча хана керда социалистически дехкараш тІайийар тика коллектив. ШоллагІча квартале продукци йохкаре план 110 процент кхоачашде лаьрхІаш цар. Тоша меганга цу дикача коллектив дешна.

Р. ХАДИСОВ.

МИШТАД ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ГІУЛАКХАШ?

Пятилетка кхоалагІча шера пачхьалкхенга хьайбай продукташ йохкара боарам дикка лакхагІа ба дІадахача шерарчул. Цунга хьежжа дІадахача шера цу ханарчул дукхагІа дІакхоачай пачхьалкхенга хьайбай продукташ укх шера бйнача бь бетта. Соахка цу ханарчул 1762 тонн дукхагІа ехкай укх шера шура. 72 центнер дукхагІа лехкай тха, дулх — 97 тонн.

Республика дуккхача боахамаша толамий кхоачашъяй пачхьалкхенга дулх, шура, фуаш локкара бь бетта план. Цхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра хьинаре къахьегаш ба хІана цу боахамий хьайбаш леладераш.

Цхьабакъда дукха да вай республике пачхьалкхенга хьайбай продукташ йоккар сання долча бехктокхамеча гІулакха боагІача тайпара терхам тІа ца бохийташ дола боахамаш. Нагахьа сання республика боахамаша пачхьалкхенга хьайбай продукташ йоккара ах шера план цхьоалагІа май гІакхоачаш 66 процент кхоачашйьаьле, МалгІабика района боахамаша 50 процент совгІа мара кхоачашъяьаш дулх йоккара план. ХІаьта «Скотооткорм» треста чулоагІача боахамаша планах лаьрхІачул кхоалагІа дакъа мара лехкадац. Шура йохкарга дилача а дикка тІехьалус МалгІабика района боахамаш.

Дикка тІехьалус цу гІулакха Наьсарен района боахамаш а.

ХІана хІара боахама специалистий, хьайбаш леладерий зехкар да балха юкъе нийсалуш зола кхоачамбоацараш дІадахари шоай деррига хьинар оарцагІа а даьккха ах шера план кхоачашъяри.

1968 шера цхьоалегІа май тІаккхачалца доаладенна ах шера пачхьалкхенга хьайбай продукташ йоккара план кхоачашъяьрах йола

СВОДКА
(план процентаца)

	Дулх	Шура	Фуаш
Ачхой-Мартана	63	48	69
Ведена	93	63	71
Грозненски	55	50	56
Гудермесски	76	63	83
МалгІабика	53	55	92
Наьтеречни	80	58	84
Наьсарен	66	46	70
Наурски	57	69	97
Ножай-Юрта	123	68	86
Советски	95	39	77
Сунженски	81	67	78
Урус-Мартана	70	53	64
Шаьла	63	51	64
Шелковской	49	71	71
Ерригача республикa	66	57	67

ДУКХА БЕРАШ ДОЛЧА НОАНОШТА «МАТЬ ГЕРОИНЯ» ЯХА СИЙЛАХЬА ЦІИ ЯЛАР

1968 шера 11 апрелерча СССР Лаьххехьарча Совета Президиума Указаца «Мать-героиня» яха ордени СССР Лаьххехьарча Совета Президиума грамотеи дІа а луш, «Мать-героиня» яха сийлахьа цІи еннай итт а кхы совгІа а бераш даьчеи кхиийдаьчеи ноаношта, цу даькъе Нохч-ГІалгІай АССР-е гІолла:

Арсаьлгова Юсапа Елецана — Наьсар-Кертерча цІен-нанна, Наьсарен район.

Ганиева Жожана — СаьнгІашкарча цІен-нанна, Ачхой-Мартана район.

Дзейтова Ясий Маржана — Іаьлий-Юртарча цІен-нанна. Наьсарен район.

Масупова Аьсета — Новогрозненски поселкерча цІен-нанна. Гудермеса район.

Нальгиева Махьида Лебазана — СурхотІерча цІен-нанна. Наьсарен район.

Султыгова Малсата Хьавайна — гов. Назранерча цІен-нанна, Наьсарен район.

СССР Лаьххехьарча Совета Президиуме 1968 шера 5 маерча Указаца «Мать-героиня» яха ордени СССР Лаьххехьарча Совета Президиума грамотеи дІа а луш, «Мать-героиня» яха сийлахьа цІи еннай итт бер даьчеи кхиийдаьчеи ноаношта цу даькъе Нохч-ГІалгІай АССР-е гІолла.

Алиева Бахьаудина Лешкайна — Эвшкъонгий-Юртарча цІен-нанна. Наьсарен район.

Башаева Хаврайна — цІен-нанна, город Аргун.

Гайтукаева Аламата — Ленина цІерагІча совхоза боахлочoа. Наурски район.

Джабраилова Елита — Ножай-Юртарча цІен-нанна. Ножай-Юрта район.

Ибрагимова Хьавайна — Шаьларча цІен-нанна. Шаьли район.

Микаилова Кисонана — Дачу-Барзойрча цІен-нанна. Грозненски район.

Мордиева Мархета — Хачу-Арачча цІен-нанна. Ножай-Юрта район.

Малицева Тумишайна — цІен-нанна. город Грозный.

Тимиргазова Замана — Яхкой-Мехкарча цІен-нанна. Ножай-Юрта район.

(ТАСС).

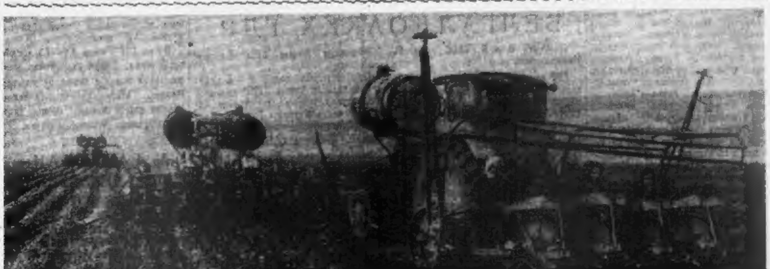

Хийшца дІадуэш латт Грозненски района кхоалагІча боацадеврий совхозе боацадераш. Дика лу уж балхаш Махмаев Муньмина кулгалдечa шоллагІча бригада. Рассада дІаеш кхоь агрегат я цу бригада. Цар 64 гектара тІа дІаергьа боацадерий рассади; цу дакъе помидораш, бараш, болгарски сибаз, морковь.

Сурта тІа: болгарски сибаз дІадуэш я шоай сменни заданеш хІара дена 110—115 процент кхоачашде С. Юртханова, А. Муртазалиева, Ш. Бахаева агрегат.

В. Юнцевича сурт.

МЕХАНИЗАТОР

ДИКАЧА НАХАХ

Механизаторий йоккха отряд я «Ингушский» совхозе къахьегаш. Царна юкъе кІезига бац башха-дика къахьегамхой. Царех цаІ ва Гандалоев Султан. Султана къахьетана биографи дІайолалнний Павлодарски области цхьан целинни совхозе. 16 шу дазалехьа процешниклла болх бе а машина улаш Іоше а кхийра Султана. Бригада кулгалхоша, из сахнетаме хилар теркал а даь, трактора тІа болх бега тІаьлллар цунна. Аха деза льта дукха дар, хІаьта цо тоьаш бацар. Ша ца воагІаш цо кхашка кІирац доаллаш моттигаш дукха нийсълора. Хьалхарча сезоне деза дІе хеар дІакхагача сага. Казахстанера цІавоагІаш цо вера дукха грамотеш, «За освоение целинных и залежных земель» яха медаль, ВДНХ выставочни комитето енна дІамагІа йола дето медаль.

Вахаь моттиг вІашкІехьаьккха а валалехьа, цо из вода «Ингушский» совхозa конторе вахар из. Ялташ чуйна доалача хана кхьачавар цІа. Комбайн елар цунна болх бе. ХьалхагІа цхьан сезонагІа дватaш чуэдаш болх бьйр цо комбайна тІа. Мукхьа гІаш а маха раьзо хилар из хІана а. Ялташ хьакха доаладали цо кІирa ха бигар, хІаьта цо бола бе ешаш йола комбайн тоадназ латтар. Цa тоьаш лукха оагІаш яр, хІаьта Султан са хана деза сапоалца комбайна гонахьа хьувзаш хулар. Нагахьа саг совхозе дватaш чуэца ха хьатІакхоачаш комбайн кийчъаь цо варгга аьнна хеташ. Цхьабакъда, къахьеташ дукхабезаш, ший гІулакхах дика кхеташ хиларо шекоаш дІаьльлар. Ялташ хьакха араловла шo ца хьалагІа бригадирга хоаи бир Султана комбайн боккъонца кийчъаь хьаьа хилараx.

Болх дІаболабеннача хьалхарча шера йоккхий халонаш гІаттар. Каст-каста дийлкача легІашeн хьийкхача массе дукhадалар ялат.

Пулакса лаьрхІа дІадолалир Султана. Хала дар: лаьтта легІаьда кхоачаргдоацаш Іе а хеташ, хьалъийна дезар холер. Ялат хьакха ца дІаволавалале, алат хьекхача хана холера шаннал кагпа байтар дукхьa кхай тІа гІоалакчакхвольлар Султан тІойц комбайнаш хІадоалаш. Болх хайна хьаІацар, хІана аьлча алат лаьтта легІала дикадар, цхьабакъда, цунах механизатор, цунна дагадоалийна цхьа хІана—хІа ца хойтаж, хІана ца хьагьгаьагаща.

Миттa болх беш дІавозаш комбайн езалар цунна шийна а. ХІаьта совхоза кулгалхоша из комбайнерала болх бе тІеІоагІ а дир. Цу хана деза совхозе аргІаш дешa лехаш Гандалоев Султана хьаьвоагІа хІана 10 шу дальчахьа. Цхьабакъда, комбайнералла болх сезонагІа 2—3 бетта бича чакх ма боалий, хІаьта дІахо йохача хана фу де деза комбайнера? Султана дезар шийна де хІана. ХІа аьнна ялташ чуйна даларпа трактора тІа дІатІа а хайна лаьтта аха ялташ дІахе волалу цо. ХІаьта миччаьна болх беш из вале а, дикача оагІорахьара цунна ца.

Геттара дика баьй болх Султана юбилейни шера. Цо ший СК-4 кхача комбайнаца, деш делхаш легІаш а дохам долча халача хаттана хьалашка 920 гектар ха бола ялташ чуйнар, сезонагІа чуэда дезаш хинарш 325 гектар мара доацача. Из районе эггара лакхагІа бола хьоакхам ба. Цо ший комбайна бункера чура хьаьхийнад 8 эзар центнер лакхагІа йола ялат. Цул совгІа, ДТ-54 кхача трактораца 2 бетта болх баь 445 гектар лаьтта аха а кхийра цун. ХІаьта Іе хьатІа ма де а, ший комбайна ремонт е волавелар механизатор. Ший машинана цел са ремонт январь бетта яь а ваьнна, бригадир волча а вена, цунгара кхы а болх бийхар цо. — «Лай» боацаш латташ цо комбайн а вай, комбайнераш балхара дІабаьнн, цу машинашта ремонт е волалаш хьийна», — аьлар бригадира. Дегдаздалар уж бІаргайча: кІа оадача аппарата чу йоахаш гамаш а йолаш латтар уж. Цо комбайнаш дика цІенйир, дефектни ведомосташ оттадир. Цул тІехьагІа дІаволаделар механизатор ший керттера гІулакх кхоачашде. Хьайна новкъостала слесарь вига аьнналар цунга, цхьабакъда, цо тигалдар. Цхьайола урлаш геттара хунца йийцар, хІана аьлча хІамна пайдана йоапача йоахаш йохаьъяр уж.

— Цу тайпара «механизатораш» техникана тоабина а цагарбац, — боах Султана. Кхы лакхагІа шийта бераба болх, — цхьан Іай хийна а яь ахе комбайн дІаоттайча. Уж ерригаш а дика тоаль хилар бакъ а йоа дІаийнар комбайн.

Дукха ха йоацаш совхоза конторе кхайкар Султанага. Сенхуьа кхайкаб-теш сага? «Сона хетарехьа доала хІана дика чакх а ца лаьккха да. хІаьта болх а кхы цо мича бу аз» — уйла йора Султана конторе ше дІавоалаш. Совхоза кассир кхайкар цунга: «Хьона лаьнь преми я укхаза», — хоам бир цо. Из хьожаль хинний комбайн дика леладарах, ремонтага доал ахча кходарах.

Дукха ха яалехьа кхы цхьаькха а дикахетар хилар цунна — Халкъа боахама кхоалагІаьнарий Выставке вахa путевка елар Султана.

Ерригача павильонашка гІолла хьожаш чакхваьлар механизатор, цхьабакъда, эггара дукхагІа хьежалар из юртбоахама техникана юхе. Шийна бІаргалайнача кердача хІамаех лаьца дийцар цо совхозерча ший новкъосташта. ХІана трактора тІа болх беш ва Султан, гуразьа дийнача алаташта маклаш лаьхал. Цига а тІех хилара безгалвола ца — 150—170 процент кхоачашъю нормаш. ХІаьта алаташ чуйна доладелча, юха а, хьалхагІа сання, цхьолгаш болабергба цо сийен ца дейташи алат чуйна закхкара.

Укх шера 1000 гектарал кІезигагІа доацаш алат хьакха. 120 эзар центнерал кІезигагІа доацаш арда лаьрхІа цо. ХІаьта совхозерболаш теш, хьалха леттача механизатора цо дешна хош кхоачашдергхиларах. Цунна дола тешал да юртарча механизатора сийлахьа гІулакх кхоачашдеш хьадена 20 шу.

В. ТАГУРОВ.

СА ДИКАГIА ЛАIАРА

«Предприятешн организацешн салоIаш шн ди а долаш нхе дийнахьа болх беза нIираге йоахийла» аьлла КПСС ЦК а СССР Министрий Советан 1967 шера 7 марта баьчча соцам тIа аьлла, йоагI-йоагIаш йоза советски боахамеи организацеши дехкарийла я шич дийнахьа салоIача хьалашка болхлоштеи гIулакхерча вахан дела дола культурно-бытовой гIулакхаш тоалара тIаерзаьв мероприятеш кийчъеи чахкъяхен.

Цунга хьежжа, вай республика предприятешн организацешн балха кердача режима тIа яха кийчъеча хана города арахьа хьакъоастаьй г. Грознерча къахьегамхоша салоIаргдола моттигаш. Царех керттера моттигаш — Чернореччера хьу, Джалка яхача хин гонахьара моттигаш, Октябрьски района гонахьара хьунаш, Чишка, Сержень-Юрт, Ведана, Беной, кхыараш.

Цхьабакъда, салоIаш шн ди долча хьалашка г. Грозне къахьегамхоша дикагIа салоIилга вIаштIехьлоаккхаргдола мероприятеш а Тийрка тиллача тIаьна юхе баха хьалъяр. Цига мехкдаьтта химеи энергетикаи предприятей чотах прузIам боаккхаш ба, хиво 80 гектар дIалоацарг-йолаш, хIаьта цу чу чкъаьрий доладар духьа 35 гектар долча дакъа тIа Iам кIоарг бергйолаш а ба. Хий цIендеш санитарно-технически мероприятеш чакхйоахаргья, цу Iам тIа. Цун территорева гобаьккха гаьнаш йогIаргйолаш я. Цу гIулакха хьун боахама хьалхаицка дехкар оттадаьл — Iама гоннахьа сихагIа Iи оттадар духьа пхи шу даьнна гаьнаш дIайогIа. Iама хьалхара аргIа укх шера йиьлагIча кисотале йистеяккха лаьрхIад. ДIахо йолача хана Iама чурча хиво дIалоацц моттиг 240 гектарага дIакхвачаргья, хIаьта цунна юккъе гIайре хургья. Цу территоре тIа хьалъеш я лодочни станци, автомашиналиа тIалоагIа лаьккаш, буфама лиюеш, радиофикаци, водопровод, каналнзаци юллаш лятт.

Мехкдаьтта чакхдоахараша, химикаша, энергетикаша, мехкдаьтта доадараша салоIа кертгера база хургъя из моттиг. Цхьабакъда цуваах шоай мукъа шн ди воих доаъкъошкарча болхлошеи гIулакхерча нахеи цига салоIаш дIадахьа йиш яц кхояга хилан.

ШоллагIча сагIорахьара, къахьегамхоша салоIара дикен, пайдаиен способ я наха шо-шоай сомий бешаш леладар. Бешла-дикача сомий бешаший лона оттаьй кIанв Грознена гоннахьа. Цунна чуйоагIа наьха шоай доалахьаца 20 эзар гарта сомий беш. Цун мaIан фуд аьлча, из да, тхьаь итт эзар гарта долча вай болхлойн, гIулакхерча нахен, пар дезалийн мукъача хана а салоIача деношка а пайдане физически болх а беш салаIа йиш хургхилар.

Цул совгIа, дукхача предприятей, гIишлошъеча организацей, транспорта, боахама кхыча доакъой кулгалхоша профсоюзни комитеташ па пхьона хIанзе а шоашта хьакъоаста а я тоаеш латт вай республика доламаигахьарча дакъа тIара, шоаш шефство лелаеча калхозий, совхозий, хьун боахамий территоре тIара геттара хоза моттигаш. Масала, салоIа база хьаяра дов ший ханнахьен дикен къоастадаьд № 2 йолча Грозненски теплоэлектроцентрала администраци профсоюзни организацей. Цига ше шефство лелаеча Ведана района МехкатIарча Орджоникидзе цIерагIча калхаза территоре тIа предприяте хьалдаьд дика кийчдаь 6 цIаи цIе уголоки йолаш дола цIенош. Цига оттае нийцай телевизор, шахматаш, шашкаш, домино, истола тIа ловзаш кхыйола хIамаш. Спортивни майда кийчъьай, дав хIама салоIаралц шоаш кийчдергдолаш кухни яьй. Цу чу цIеношка шоай массадолча хIамашца пaргIата тарлургва 24 саг. Цхьабакъда, масахьа саина цIои дийнахьа салаIа баха безам барав кхы дукхагIа хуле. Iоуттаду палаткаш нийцал, и. кх. дI.

Беной яхача юрта гаьна боаццаш 300 сага лаьрхIа туристски база хьалъе йолаенпай областной туризма Совет. Из гIире хьалбу Веденски ремонташ-гIишлошъеча управлене. Цхьабакъда, из база хьалъеча доакха дакъа доац нигта «Грозхимнефтестрой» треста, «Кавэлектромонтаж» треста СМУ, хIаьта из баьхан долайз гIишлошъераика салоIийта нарна хьожаергья цигара 60 моттиг. Цу база территоре тIа хIанзе а хьалдаьд 26 цIалг, хIаьта царрига дезараш шовттъе итт совгIа да.

Моттта шоашта салаIа моттигаш кийчъе йолаенпай Грозненски аьшкабетонни конструкцей завод — цо Беной яхача юрта «Союзтермоизоляци» гIишлой-монтажни управлененa цхьана 50 моттиг йолаш шн цIо а хьалдаьд, 10 палатка а оттадаьл Чишка ацетонови завода администраце, дукхача кхычар.

Цу тайпа хана дукхача предприятешеи учрежденешеи Краснодарски крае хьалъеш кийчъеше а Iаьржача фордa йисте шера йоагIача отпускагIа 15—20 дийнахьа салаIа а дарба де а йиш хургйола базаш. Масала, Лазаревскерча хозача моттигашка хIанзе а шоай базаш хьалъяьй Грозненска химкомбината, нефтемаслозавода, Автотранспортни объединене, «Старогрознефта» объединене, мехкдаьтта Iилма-тохкама институташа, Локомотивни депос, Грозненски аьшкабетонни конструкцей завода, дукхача кхычар. ХIара шера аьхкане цу моттигашка шоай унахцIено тоаергья 10 эзар совгIача болхлочои гIулакхерча сагои.

Цу дакъе дика хIамаш карагIдаьннад профсоюзни организацешта шоашта а. Масала, областной туризма совета экскурсионни бюрос вугаргва 60 эзар болхлои гIулакхера саги. Цу гIулакха лаьрхIа къаьстта сакъердаме 8 маршрут кийчъьай вай республика территоре тIа а мэлахарча республикай, Ставропольски края, Гуре, Крыме, Армене, Азербайджане. Цу гIулакха лаьрхIа хьалъастаю 30 автобус. Туризма совето веррнгаш а укх шера дIа-мта дига лерхIараш 150 эзар къахьегамхо ва. Цунна юкъейоагIаргья экскурсионни поездаш, теплоходаш, и. кх. дI.

Спортивни гIирсаш шерлараш нердадараш хьалдараи де дезар даь. Белгтала аьлча, Орджоникидзе цIерагIйола а йоаь кхы а сталионаш. Хьалъяь аьннай 4 эзар сага моттиг хургйола «Спартак» ДСО кулгкарара ловзараш ду стадион, Чернореченски форда йистера химикий профилакторий-санаторий, цигтача 265 моттиг йола туристски баш а.

ХIаиа дехкар сенах латт аьлча, из латт, къахьегамхошеи цар деталашеи салоIача, парна гIулакх деча цу ерригача моттигаша болх нийса белгаа вIаштIехьданнхарах.

С. ЧУХАРЕНКО,

Нохч-ГIалгIай облсовпрофа производственни балхан аьнпи отдела заведующий.

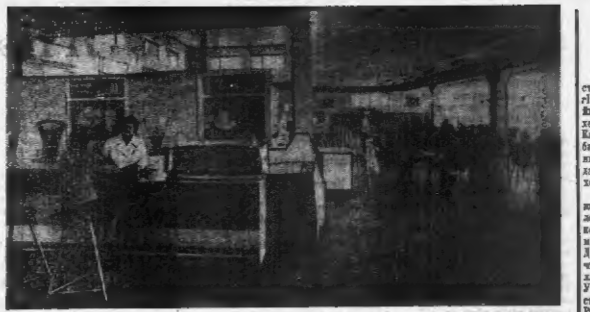

Московски область. «Заря коммунизма» яхача совхоза столове. 120 сага лаьрхIа я из. М. Барабанова сурт. ТАСС фотохроника.

ХIАМА да ловчарна

400 ШЕРА БОЛЬ БУ

Ах бIе шера къаьмара 400 соегIа саьхьт юкъеметтаттадаьд Будапештерча саьхьтий мастера Ференц Мадьяра. Цун квартире—боккъонца йола музей. Коллекцена юкъе эгтара мехкардар — 400 шу дола нюрнбергски саьхьт-фуъ. Цьамкха хIама тахканза да 250 шу дола, бешка-хоза сир дахьаиа французски саьхьт. Хоза нийчдаь да мастера И. Дента саьхьт. Цун 150 шу мера дац. цоьбагьда, кхорылгаш чуотадаь эгтара хьалхара саьхьт хила мераш да из.

ЧIОНДАРГ-ЛИЛИПУТ

Дунен тIе эгтара зIамегIа йола чIондарг уля Парижски хаппье музее. Хьеч массел мерд боацеча бетта чу йоалл из. Чуэьенача хIема доакха зетнйташ йолча Iоекъинга моккъостанца кхь бетта аьй из чешски мастера Ярослав Винтера. Массавa а чIондаргаш еш йолча материалах аьй чIондарг-лилипут. Цу тайпара зIамига чIондаргаш йолаш шн музей кхы мара яц дунен тIе — ГДР-ен Японен.

МАССА ШУ ДА КОСМЕТИКА!

Дукха ка йоацаш Шоми (Венгри) яхача моттига кораль косметически средство вай замаи 300-ча шерара яла магаш я. ДIеаеле йоаллача кхойсега тIехкашта юккера кораьй батак, хьоьхка молзаш чуйоахиво кIолыг, хIаьта цу чу — хьайба кхьарев хьакха горош — батах хьекха губа. Химически толкамбича гучадьанад из палаеш, моззалгара моахаза меланц, дукха ха кьаьхи хилар. Из уллаьй берда йисте хаь тейп-тайпара бектераш чутайсача «мерзачох» яц чу. Цу тайпара кийчъаь молзаш юкъа цьахиича, зобадина мордаш нийслуш, пораш муъьайоалаш, цIий чудоссаи хиннад, тIаккха юкь къонаи цIе бос болаш хиннай.

НАЙМАНТ

Ферме дIаденна хиннад шн шу даьнна нaьнoa яха баймант. Юзьашцарча деношка карта бIнйгаьша либинад из, гаьзарий шура а юаш. Кастта маймант (Алла яхаш хинай цун цIи) гаьзарашка нилна доладеннад. Iурра-Iурра 80 геза дагIа кхувлаш хинай Аллас. Гаьзарий петараштa юкъе гIолла дIа-са яржача, Аллас, тоссалийя эгтара йоккхагIча беша тIа а хайя. Iаьнаш а ен. цунца шоай гIодаш а деттаж, юха бахь тIа йоалеш хинай из. Нагахьа сина бIнйг аь моттиг нийсъелча, Аллас, из хьалхашкара хогнагаш а аьлла, ферме хьож хинай. Гаьзарашка тьаIлча Аллас гаьзарий Iул оакхарех майра лорадеш хиннад.

ЛОАЦЦА ХЬЕХАМАШ

МЕТАЛЛИЧЕСКИ пхьегIа чу (ведаршка, бешака, кхыарашка) латташ яга дукха да енкийтача, цун негIашца хьаьна йолаш ценна Iеттаi чуд, хIаьта массаа а йовхача тайпара укх дIаяха ле да. Укх Iетташ оттан сирен дIабоахьаргья фотогенизан доаваи санаьрленаи корчаьь пезаш хьекхача, хIаьта йоакъ кхьетача цацала ласе дикагIа да. Из пезань хьакхенчу тIехьагIа сода а сопе чутессеча дIайтача шица юя ведарош, массахзе цIена аьй чукхора.

* * *

КОАЧО долаш ноакадаь фуъ массаи да дахьнача тIехьагIа а кордан чам болаш хургда, нагахьа саина доаве хьакхагIа цIоьхка дIайнача хи чу а дикле 15—20 секунд йоаннийташ уллаладойа.

ПАЙДАНЕ БАЬЦАШ

Нагахьа саина цIокъокъе, мекгерга аIал, кардош тIа ромашка яла бул, хьаьрцацай, [illegible] валлеши йоIндаргаш яхара — цу баьца хьаж ла магап парна. Ромашка аптекера эпа магаргйолаш а оаш оашош аргIара гульде йиш йолаш а я. Салоахача хIамашта ла магап цижма яхача баьца хьаж а. НахьaIe йистошка гIолла, машиналкъа бIоахала цьаьрцача, магIа юкъе тIаюолаш а из бул. Бакъда, салоахи хIамаш а из йой а, цIегIара йоад.

Iаьрка сом бола бузина, яхабаьцегIа дукхагIча даькъе СССР хьулбехьене тIайоалаш я. Мехка центральни районашка наг-нагахьа мара нийслац из. Цхьабакъда, [illegible] Москвена юхерча хьукацка шерра яьржа цIо сом бола бузина а таракалашта гоэча хилар. къаьстта бIаьстаи юххье зиза доахкача хана.

«СИГАЛА БОС БОЛА ЧIОЖЕ»

Ма цIи йолаш я самардкйнахьа Шаьна района Сержень-Юрта Iалача холача моттиге хьайнйлла профилакторе типах йола унакIенов баьв.

Балдах мукъалоача шин дийнахьа уххаса цхьан хана салоIаш бIаь гарга сиг хургва. Шаьрска дийнахьа салоахьа цига салаIа дIа а кхувлаш оршотзийнахьа IуйрийнaIoха балза хьакхуларгба уж. Ала везa вай-новмой шоай беран а тIехь уххаза бахка йиш йолаш хилар.

СалоIачона лаьрхIа хоза кийчъаь кхо корпус а бaнe. ХIара цIа шин сага е виънела лаьрхIа да. БIарччача шера салаIа йиш хургья цига.

О. БАЗЫЛИН.

«РУДЕ ПРАВО» ЯХАЧА ГАЗЕТА А. ДУБЧЕКА ЕННА ИНТЕРВЬЮ

ПРАГА, 8 май. (ТАСС). ЧССР делегаци Москве яхарах лаьца Чехословаке Коммунистически парте ЦК Хьалхарча секретара А. Дубчека «Руде право» яхача газета енна интервью сенкаи кеаатехар чехословацки газеташа.

Чехословацки общественноста уйла чIоагIа тIайоаш долча визита бахьаний хьакъехьарча хаттара жоп луш. А. Дубчека белгалдаьккхар, цкъа-дале, кердача чехословацки кулгалхой советски кулгалхошца контакташ оттае безам хилар. ШоллагIа-дале, аьлар цо, тха безам бар вIаший юкъерча гIулакхий, дунен халкъашта юкъерча хьала, дунен коммунистически болама цхьайолча актуальни дешарех хетараш парна дагадовла. Советски Союза кулгалдеча зеттехашца айхха контакташ хила езаш хилар, белгалдаьккхар А. Дубчека, вай шн-шегIа кхеталеш дола гIулакх да. Царна вIашагIкхийттача хана актуальни дешаш, нешта аьлча оперативно а совзараш юкъе ца тувсаш а дунцар. гIойле йолаш е, дийсагIа аьлча, дагза заргходаш гIулакх дoaрхI оаха.

А. Дубчека дIахо белгалдаьккхар, Москве йийце экономически проблемаш укх гаргарча хана 1970 шерага кхачалца цхьана гIулакхаш леладара а хIаьта ишта 1970 шерал тIехьагIа цхьана гIулакхаш лeладара проблемаш къоастаергйола гIулакхаш хьалххагIеи а доварен кийчлаен хьалаш Iалашдара а йоагIаш хиния хилар. Чехословацки оагIоно, аьлар цо, цхьайола предложенеш елар вIаши юкъе цхьана леладу гIулакхаш кIоаргдарен тоадарек къахьаьна Чехословаке экономикера структурни хувцамаш сихдаьа торовап фу даь шеръергъяр яхача дешах лаьца, хIаьта цу гIулакха хьалдоанилга дийхар оаха советски оагIонгара. Советски оагIоно, аьлар дIахо А. Дубчека, ЧССР предложенешка хьожарг а я, царех шийла хетар хьа а дога.

А. Дубчека белгалдаьккхар, Москве беседаш йолча хана шаккхе мохк дегIахарах коммунистически партей гIулакххех долча дешаех шоашта хетачоа вIаши дIа-юха дагабаьнна хилар. Цо белгалдаьккхар, из транхех коммунистически партей вашашагIкхетара керттера даькъе хилар.

Дикачв доттагIий Iаьлаз да, аьлар А. Дубчека, дипломатически зоделатIехьашка па а дечкьаш, дагардар гучахьа, нийссарчо нийссарчуппа санна дуццаш. Цу даькъе советски новкъостаоа терхам тIабохийташ дар найнигарча демократизаце процессах социализмина духьала пайда па лоцалга. Алааз дартдаш, январски Пленум хинначул тIехьагIа антисоциалистически къамаьлашта ше цхьанна а оагIоральдара оаьла ца хилар вай парте дуккхаза а белгалдаьхаигех царна духьала хоадамболлаш къовсам доаттабелга вай политиках дIахала йиш йоала ланьа, цо доархIаххен.

ДIахо А. Дубчека хьахаийккхира, Москве вIашагIкхийтача хана дунен халкъашта юкъерча дегIахаиен дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама дехкаьрийн хоадам болаш мах бара гIулакха хетараш цхьатара дола цIаьхха а бакъдаь хилар, империализмина духьала доаттабеча къовсаме социалистически содружества йезжий а дунен халкъашта юкъерча коммунистически боламе а цхьаагIо чIоагIъдон уж кхетадари духьа къовсам доаттабанча барт па хилар.

Цунна дувзаш хьежар Варшавски Договора доазоцел чухьа хиннa а мехко тIема гIулакхаш цхьана лезадара дешашка. Иштта цхьана гIулакхаш леладар, аьлар А. Дубчека, вай социалистически пачхахьалкхе ший доIамен кхерам тIабоадаши хургхилара бола бохкха тешам ба. Вай гучахьа кIаккхайказу, Къилбаседа-атлантически пакт мел йолча хана Варшавски договор хургхилар, хIаьта из чIоагIбдоа де мел лезар вай дерг а да. Практически пута керттера дакъа за Варшавски договора мехкий герзаш нарча низий тIема кийчо лакха хилара ганза зергдоаца гIулакх а доархIаш договора юкъе дакъа доалача къаьст-къаьстача мехкашка цхьана чакхйоаха тIема учений.

Доазол дехьара

КОРТАМУКЪАЛЕН ДИ БЕЛГАЛДОАККХ ГДР

БЕРЛИН, 8 май. ТАСС корр. М. Никитичнина хоам бу:

ГДР къахьетамхоша тахан чоагIа деалеш белгалдоаккх доа ди — немецки халкъ фашизмах мукъалахкача дийнахьа денз 23 шу дизар.

Iуйренна ерига республика эрсоветски тIемахой - кортамукъалe яьккхарий кашамашка зизаш доххаш [illegible] Заавоаш вах баьхкар столицерча Трептон - парка Берлин мукъайоакхаш даьттача тIемашка лийта советски тIемахой сай деш загалуоа. Монумента кошамка венокаш яхкар СЕПГ ЦК-агара. ГДР Пачхахьалкхен совета Председателагара. Министрий Советагара. Халкъа палатагара. Демократически Германе Къамаьи фронта Къамаи советагара. германе - советски доттагIаш Обществгара. КНГ ЦК-агаоа. Иштта венокаш яхкар ГДР-ерча СССР посольствагара. Германерча советски бIувний Группа главнокомандующеграен личеи составагарен а. Советски халкъан цун Германиарча низашт карагIдаьнна деналера дерригдувен - исторически гIулакх баьъхар мaIаи долаш венок йиллар Берлине дIайолаенача паргIатача немецки профсоюзий Объединене съезда делегаташкарен доазол дехьарча хьашашкарен.

Венокаш йохкача церемоне бар СЕПГ ЦК, Демократически Германе Къамаи фронта Къамаи совета кулгалду дейтелаш, Германерча советски бIувний Группа а ГДР къамаи Хьалкъа эскара а инаралаши эпсараши.

Памятника юхе сибаен ха оттадир. СССР-ен ГДР-ен пачхахьалкхений гимнаш лекхар оркестро. Революционни халеш а доахаш памятника юхе гIолла тIехбувзар бе йоаххьа дийнача зизай букеташи цIеbайракхаши йолаш бола Берлине баха нах.

Цул тIехьагIа венокаш йохкача дакъа доацаш хиннa ГДР кулгалду дейтелаш советски посольстве бахьар. Демократически Германе Къамаи фронта Къамаи совета Председателa 9. Корренса СЕПГ ЦК, Пачхахьалкхен совета Къамаи палата, ГДР правительства цIеоагIа советски халкъ белларьяна даькъала а дунеш. дег оIаре-бериш аьлар цунна кортамукъалe даьхаза 23 шу дизари дувзалена. Оаха доа ду, аьлар 9. Корренса, Советски Союзагара доттагIиа дIахо а чIоагIдеага уха социалистически пачхахьалкхие вай эгтара хьалхарча аргIанеш дехкар доадхIаргхилареx. Из доттагIал, аьлар цо, кортадонаш йолача марксизма - ленинизма юкъахеза дувза тIа, социализма коммунизма баьхан долаш, халкъашта юкъера палари дегтагIаан бахьан долаш доаттабеча къовсаме дерхIараш цаIаш хилар тIа латт.

Жап душ доаццна къамаьл даь советски халкъ дер тIаьа зиькъаза хувнарах ловккa бери аьлнача СССР досалa П. А. Абрасимова.

БУМЕДЬЕНА ДОВ ДАЛЬРАШ ЛУВЦАР

АЛЖИР, 8 май. (ТАСС). Алжирски кхоадаилен служба хьаьна Революционни совета председателa Бумедьена 1968 шера 25 апреле зов дехга вIаштIехьлаьаккхача керттерчарех цига зайъа лоацаш хиннарех цаI, хоам бу АПС агентства.

Из ва 1967 шера 14—15 декабре полковника Збири хьоаьлча мятеже дакъа лоацаш хиннa майор Амар Меллах. АПС яхачох, Меллахана цхьана иштта лийцаб ерина дакъа [illegible] хиннa дукхагIбараш а.

А. ГАРРИМАН—США ДЕЛЕГАЦЕНА КЕРТЕ

ВАШИНГТОН, 8 май. (ТАСС). Указаш хьакхайкаьл, ДРВ [illegible] Париже юкхьайие вIашагIкхеетача США делегацена керте къаьсттача гIулакхашта вола посол Аверелл Гарриман оттадаь хилар.

Айзенхюттенштадте (ГДР) «Ост» яха металлургически комбинат [illegible] я. Цига болх беш ба 5 эзар гарта сагь. [illegible] цхьабола процессашта автоматизаци ший цига.

СУРТА ТIА: [illegible] управленешта пульт.

А. Пеллисова сурт. ТАСС фотохроника.

САГ ВИЙНАЧОА ТОПАШ ТЕХАЙ

ХьалхагIа массехказа суд яь хинчача Гаспарян Михаил Саркисовича гражданка [illegible] Айвазуо Сосесовна йийнар.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча суда топаш тоха суд яьй Гаспаряна Михаила Саркисовича. Приговор кардчаьнаь.

ПРАГЕ ВЕНОКАШ ЯХКАР

ПРАГА, 8 май. (ТАСС). Республика фашистски гIаьракоех мукъаьяккха 23 шу дизарца дувзаденна турпалий кашамашка зизаш доххаш торжественни церемони хилар тахан Чехословаке столице.

Прага мукъайоаккхаш лаьттача тIемашка лийта советски тIемахойкортамукъвве яьккхараш сей деш загабоза тахан Ольшански кашмашка баьхкар ЧССР Президент Л. Свобода, КПЧ ЦК Хьалхара секретарь А. Дубчек, ЧССР къамаи собраненa Председатель Й. Смрковски, ЧССР правительства председатель О. Черник, КПЧ ЦК Президиума членаши членалла кандидаташи, КПЧ ЦК секретариата членаш, ЧССР Къамаи Фронта кулгалхой, чехословацки эскаро инаралаши, эпсараши, столица общественноста дукха векалаш. Торжественни церемоне вар ЧССР-ера СССР посол С. В. Червоненко.

Советски тIемахошта зегIача памятника юхе венокаш яхкар республика президентагара. Чехословаке Коммунистически парте Центральни Комитетагара, ЧССР Къамаи собранетара, правительствагара, Къамаи фронта ЦК-агара, къамаи обороне Министерствагара, мехка партийни общественни организацешкара.

Венокаш яхкар иштта Виткова гув тIа Павовзача салтечоа дегIача памятника юхе а.

Торжественни церемони чакхъяьнначул тIехьагIа Чехословаке кулгалду дейтелаш Виткова гув тIа дегIача къамаи памятникеча - пантеонерча Советски Эскара зале бахар Чехословаке кулгалду дейтелаш.

Спорт

«СПАРТАКА» СПАРТАКИАДА

Самарийнахьа «Спартак» ДСО стадионе волейболах ловзачар цхьагIа ерригсоюзни спартакиада хьайийлир. Из я ВЛКСМ 50 шу дизара хетаьль. РСФСР-а, Гуре, Белоруссе, Киргизе, Казахстана, Армене, Азербайджана, Узбекистана, Москва, Ленинграда сборни командаш а дахье дакъа лоацаш — цхьайтта кхалнаьхен итт майIча наьхен.

Спартакиале дакъа доацачарна юкъе а «А» классе чуйоагIа шIе коллективи: Иркутска, Минска кхалнаьха командаш, Ленинграда кхалнаьха а майIча наьха а шаихе а, Харькова. Донецка волейболистиаш «А» классе чуйоагIача шоллагIча группа юкъахеш а ба спартакиале дакъа лоацаш. Уж ба Ташкенте, Еревана, Москвен командай волейболистиаш. РСФСР-а майIча наьха команда дукхагIча даькъе вай республика волейболистех вIашагIъеалла я. Команда тренер ва спорта мастер В. Иванов.

Ала дова кхьешка хьеший баракь вай мехка дикагIйола судахой бигI. Уж веррнгаш а 40 ва.

Яльий керттера судана ва дунен халкъашта юкъерен ерригсоюзни судахо В. И. Полянский (Москва), цун заместитель ва грожанен, ерригсоюзни категоре судахо Л. Маринин, керттера секретарь — республиканецки категоре судахо В. Трапезников (Грозный).

Спартакиада хьайийлача дийнахьа цхьайолча командашта шоъе хьыьи хилар. Кхалнаьха командашта юкъе хинна ловзараш укх тайпара чакхдаьлар: Украина волейболистиаш счет 3 : 0 йолаш Казахстана команда эшайир, узбекаша москвичаш эшайир (счет 3 : 0), РСФСР-а команда Армене волейболистиаш эшайир (3 : 0), белорусаша счет 3 : 2 а йолаш ленинградцаш эшайир. Киргизе майIача наьха команда украинцашеи Белоруссе команда РСФСР-а командеи счет 3 : 0 йолаш эшайир, Узбекски командел счет 3:0 йолаш ленинградцаш котбаьлар.

Ях дIахо хиттаи я.

ФУТБОЛ

9-ча мае Грознерча «Динамо» цIерагIча стадионе зIамагIбайлтена «Б» классе чуйоагIа Кировакана «Лори» яхеи Грознера «Урожай» яхеи футбольни командаш. Ала деза вай команда «Б» классе укх шера эгтара хьалха ловзаш хилар.

Юххьанца суфц дар сонле вайчата йолга. Хьалъний воротешка бургац чутоха йиш йолаш хьал массехказа нийсделар цар. Бакъда аьттув баланзар. Счет 0 : 0 йолаш чакхдаьлар [illegible]

* * *

Селдие цхьаькха футбольни (доттагIлен) матч хилар Грозне. «Динамо» стадионе дейлар Бакурен Грознерен къора-меттаза футболисташ. Ловзар дIадоладенна дукха ха яцлехьа хьаьшашта бургац чутеддар фусам-дай командарашка. Иштта счет 1 : 0 йолаш чакхъяьлар хьалхара тайм. ШоллагIча тайме дикагIа лайзар вайбараш. ХIанз-хIанз хьаь цай воротешка бургах чутех аьнна загазара, бакъда из кхоачаш хилайзар ловзар чакхдоалача хана мара.

Цу тайпара счет 1 : 1 йолаш йиьтелар матч.

М. ХАМАТХАНОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадугIа, хьажа

РАДИО

13 май.

6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтте малеларно (гIалгIай меттала). 6.45 — Музыка. 6.50 — Кхайкаду хоамаш. 7.00 — Москва. [illegible]

(эрсий меттала). 16.30 — Литературни передача (гIалгIай меттала). 16.45 — Карда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Юрта боахама къахьегамхошта дола концерт. 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (гIалгIай меттала). 17.45 — [illegible]

[illegible]

ТЕЛЕВИДЕНИ

[illegible]

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-ча этаж). [illegible]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). [illegible]

«Грозненский рабочий» издательство типография. [illegible]

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 2/34.

СФ05084. Заказ № 2282.